

ROK XV

NUMER 12

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

 KRAKÓW, DNIA 30 GRUDNIA 1936 R.

T R E Ś Ć

Poz.	Str.
130. Okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ. o opłatach szkolnych w szkołach zawodowych	322
131. Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie zmiany programu nauki w gimnazjach państwowych z polskim językiem nauczania	322
132. Wartość kaucyjna i wadialna 4 ⁰ / ₀ Pożyczki Konsolidacyjnej	322
133. Przyjmowanie przez urzędy na zabezpieczenie pretensji Skarbu Państwa weksli własnych	323
134. Udział młodzieży szkolnej w uroczystościach i pochodach ulicznych	323
135. Byli stypendyści państwowi	324
136. Ubezpieczenie duchownych, nauczających religii w szkołach powszechnych	324
137. Opłaty stemplowe od wyciągów z akt stanu cywilnego	325
138. Uzyskanie kwalifikacyj zawodowych przez czynne wychowawczynie przedszkoli	325
139. Stróże szkolni w publicznych szkołach powszechnych — niepodleganie obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek bezrobocia	326
140. Zaliczanie czasu pracy spędzonego w charakterze nauczyciela religii	326
141. Projekty na budynki szkół powszechnych	327
142. Ministerialni instruktorzy w szkołach średnich ogólnokształcących	330
143. Konkursy	322
144. Komunikaty	333
145. DZIAŁ NIEURZĘDOWY:	
Przysposobienie rolnicze w szkołach rolniczych	338
Z prac Kuratorium	340
Z działalności ognisk metodycznych	344
Kronika	346
Wykaz dzieł nabytych przez Centralną Bibliotekę Nauczycielską O. S. K.	349

130.

OKÓLNIK Nr 111

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 27 października 1936 r. (I. R. 6207/36) w sprawie

**o p ł a t s z k o l n y c h w s z k o ł a c h
z a w o d o w y c h.**

Z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1936 r. zarządzam pobieranie w państwowych szkołach zawodowych, nie objętych okólnikiem Nr 79 z dnia 8 września 1935 r. (Dz. Urz. Min. WR i OP. Nr 8 z dnia 25 września 1935 r. poz. 160), następujących opłat szkolnych:

I. Taksa administracyjna:

a) w szkołach zawodowych niższych reorganizowanych w/g nowego ustroju z wyłączeniem szkół niższych rolniczych	rocznie	zł 90
b) w szkołach przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym I stopnia	rocznie	zł 30
c) w szkołach przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II stopnia	rocznie	zł 90
d) w szkołach przysposobienia kupieckiego I stopnia	rocznie	zł 90
e) w szkołach przysposobienia kupieckiego II stopnia oraz w szkołach przysposobienia admin.-handlowego	rocznie	zł 170

II. Takse za badania psychoteczniczne, takse wstępne czyli wpisowe, takse za egzamin końcowy oraz takse za świadectwa i duplikaty świadectw uiszczają uczniowie wszystkich wyżej wymienionych szkół w wysokościach, ustalonych w punktach II-V okólnika Nr 79 z dnia 8 września 1935 r. (I-R. 7206/35).

III. Przy pobieraniu wyżej wymienionych opłat mają zastosowanie zasady, podane w punktach VII, VIII, IX, X i XII okólnika Nr 79 z dnia 8 września 1935 r.

IV. Przy zwalnianiu uczniów od taksy administracyjnej mają zastosowanie zasady, przewidziane w p. IX. powołanego wyżej okólnika Nr 79 z dnia 8 września 1935 r., przy czym radom pedagogicznym przysługuje prawo udzielania zwolnień dzieciom rodziców

niezamożnych w wysokości nie przekraczającej: w szkołach niższych reorganizowanych według nowego ustroju 20%, a w szkołach przysposobienia – 40% wpływu, jaki osiągnęłaby szkoła, pobierając całkowitą takse administracyjną od wszystkich uczniów zapisanych do szkoły.

V. W sprawie pobierania opłat szkolnych w państwowych liceach rolniczych obowiązują nadal wyjaśnienia, podane w piśmie Ministerstwa z dnia 31 października 1935 r. Nr I. R. 8501/35, skierowanym do Kuratoriów Okręgów Szkolnych Poznańskiego i Lwowskiego.

Minister Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.:

W. Świętosławski.

131.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 26 listopada 1936 r. NII. Pr. 8858/36 w sprawie

**z m i a n y p r o g r a m u n a u k i w g i m n a z j a c h p a ń s t w o w y c h z p o l s k i m
j ę z y k i e m n a u c z a n i a.**

W Tymczasowym Programie nauki w gimnazjach państwowych z polskim językiem nauczania, ogłoszonym rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 lipca 1934 r. Nr I. Pr-2858 ex 34 jako oddzielne wydawnictwo Ministerstwa WR. i OP., wprowadzam zmianę następującą:

Należy skreślić w spisie lektury obowiązującej w klasie czwartej w zakresie języka polskiego (str. 134) wyrazy „Sienkiewicza Janko muzykant, Bartek zwycięzca“, wstawić natomiast „Sienkiewicza Potop“.

Zarządzenie powyższe wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyzn. Relig. i Ośw. Publ.:

W. Świętosławski

132.

Nr O. 32563/36. Kraków, dn. 23. XI. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nau-

czycieli, szkół zawodowych oraz Kierownictw publicznych szkół powszechnych w Okręgu w sprawie

wartości kaucyjnej i wadialnej 4% Pożyczki Konsolidacyjnej.

Nawiązując do zarządzenia z dnia 10 września b. r. Nr O. 24053/36, ogłoszonego w Dz. Urz. Kuratorium Nr 9 z b. r., zawiadamiam na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 listopada 1936 r. Nr I. R. 9411 ex 1936, że Ministerstwo Skarbu pismem z dn. 5 listopada r. b. Nr D. II. 27628-1/36 zmieniło zarządzenie swe w sprawie przyjmowania 4% Pożyczki Konsolidacyjnej na wadzia i kaucje w tym kierunku, że wartość depozytową (kaucyjną i wadialną) rzeczonych obligacji ustaliło na złotych 55 (pięćdziesiąt pięć) za 100 złotych wartości imiennej.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

133.

Nr O. 35380/36. Kraków, dn. 1. XII. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych, oraz zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu w sprawie

przyjmowania przez urzędy na zabezpieczenie pretensji Skarbu Państwa weksli własnych, niezaopatrzonych w indosy, a wystawionych przez samych dłużników.

Zawiadamiam na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 27. XI. b. r. Nr I. R. 9498/36, że w związku z prowadzonymi przez Prokuratorię Generalną sporami sądowymi Prezes Prokuratorii Generalnej zauważył, iż spotyka się zbyt często przypadki przyjmowania przez urzędy na zabezpieczenie pretensji Skarbu Państwa weksli własnych, niezaopatrzonych w indosy, a wystawianych przez samych dłużników i że taki sposób zabezpieczenia najczęściej nie przedstawia żadnej wartości.

Wobec powyższego Ministerstwo Skarbu (rozporz. z dnia 7. XI. b. r. Nr I. 765349/1/36) wyjaśniło, że weksel własny niezaopatrzony w indosy stwarza jedynie zobowiązanie wystawcy, a skoro osoba wystawcy i dłużnika zobowiązania, na zabezpieczenie którego weksel ma służyć, jest identyczną — zabezpieczenie takie nie wnosi żadnego nowego elementu do danego zobowiązania.

Charakter wekslowy długu daje jedynie możliwość dochodzenia pretensji w szybszym trybie postępowania nakazowego, co w praktyce, w porównaniu ze zwykłym postępowaniem procesowym, przedstawia nieznaczną korzyść.

O ile weksel stanowić ma skuteczny sposób zabezpieczenia pretensji, winien zawierać po za podpisem wystawcy, podpisy osób odpowiedzialnych, dających gwarancję pokrycia długu wekslowego.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

134.

Nr O. 35856/36. Kraków, dn. 14. XII. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych, oraz zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu w sprawie

udziału młodzieży szkolnej w uroczystościach i pochodach ulicznych.

Zdarza się znowu niejednokrotnie, że młodzież szkolna bierze udział w publicznych uroczystościach, ulicznych pochodach, urządzanych przez czynniki pozaszkolne, jest zajęta przy tworzeniu szpalerów na ulicach ze szkodą dla zdrowia i obowiązkowej nauki szkolnej.

Przypominając wydane w tej sprawie rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 maja 1934 r. (I. WF. 2042/34. Dz. Urzędowy Kuratorium Nr 6/34 poz. 70), zawiadamiam, że P. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 30 listopada b. r. Nr. II. W. 7975/36 (okólnik Nr 124) zażądał kategorycznie jego przestrzegania.

Zaznaczam z całym naciskiem, że ilość publicznych uroczystości a tym więcej ulicznych pochodów z udziałem młodzieży szkolnej należy ograniczyć ściśle do tych tylko, których wymagają istotne potrzeby wychowawcze szkoły. Mogą się one zasadniczo odbywać poza zajęciami szkolnymi. Nie wolno bowiem ustawicznie burzyć porządku szkolnego, niepokoić młodzieży i nauczycielstwa a w ten sposób rozrywać ciągłość nauki i powodować stratę w nauce i obniżenie poziomu naukowego szkół.

O udziale młodzieży szkolnej w publicznych wystąpieniach poza zarządzonymi przez władze szkolne, decydować winny w poszczególnych przypadkach po gruntownym rozważeniu sprawy Dyrekcje względnie Kierownictwa szkół, ewentualnie po porozumieniu się z odpowiednimi władzami szkolnymi. Dla zachowania jednolitości postępowania w miejscowościach, mających więcej szkół, winny ich Dyrekcje względnie Kierownictwa powziąć wspólnie uzgodnioną decyzję. W wypadkach wątpliwych należy się odnieść do Kuratorium Okręgu Szkolnego.

O ileby udział młodzieży w publicznych uroczystościach względnie pochodach miał być związany ze zwolnieniem młodzieży od normalnych zajęć szkolnych, co jest w zasadzie niedopuszczalne, należy każdorazowo uzyskać zgodę Kuratorium Szkolnego.

Kuratorium Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

135.

Nr BP. 26792/56. Kraków, dn. 10. XII. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli oraz szkół zawodowych w Okręgu w sprawie

b. stypendystów państwowych.

Na podstawie okólnika Prezydium Rady Ministrów z dn. 3. VII. 1936 r. (Nr 42/100-28/3) oraz rozporządzenia Ministerstwa WR i OP. z dnia 22. VII. 1936 r. (Nr BP. 15540/56), zawartego w okólniku Nr 67 w sprawie byłych stypendystów państwowych, — polecam zażądać od podległych nauczycieli kontraktowych i etatowych stwierdzenia, czy w czasie

studiów wyższych nie korzystali ze stypendiów państwowych i ewentualnie, czy otrzymane kwoty zwrócili i jakim szkołom.

Wykazy nauczycieli, korzystających z państwowych stypendii akademickich, należy przedłożyć Kuratorium z podaniem obecnie otrzymywanego uposażenia lub wynagrodzenia, zajmowanego stanowiska, zakładu, z którego otrzymał stypendium, oraz niewpłaconej kwoty.

Takież stwierdzenia należy uzyskiwać od osób świeżo zatrudnionych.

Kuratorium Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

136.

Nr BP 42210/56. Kraków, dn. 12. XII. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych w Okręgu w sprawie

ubezpieczenia duchownych, nauczających religii w szkołach powszechnych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem Nr 108 z dnia 24 października 1936 r. (BP-20525/56) w sprawie ubezpieczenia duchownych, nauczających religii w szkołach powszechnych nadesłało do wiadomości i stosowania pismo w tej sprawie Ministerstwa Opieki Społecznej z dn. 8. X. 1936 r. Nr Urz. 2/1—6, które przytaczam w całości poniżej.

Kuratorium Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

„Ministerstwo Opieki Społecznej.

Nr Un. 2/1—6. Warszawa, dnia 8 października 1936 r.

Do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w miejscu.

Wobec tego, że ubezpieczalnie społeczne niejednokrotnie błędnie pociągają do obowiązku ubezpieczenia duchownych, Ministerstwo Opieki Społecznej prosi o udzielenie ubezpieczalniom do wiadomości poniższego wyjaśnienia, uzgodnionego z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Duchownych, udzielających nauki religii w szkołach powszechnych można podzielić z punktu widzenia charakteru prawnego ich stosunku do szkoły, na dwie kategorie.

Do pierwszej kategorii należą ci duchowni, nauczyciele religii, którzy wyłącznie lub przeważnie udzielają nauki

religii w szkole (ewent. w szkołach), z reguły nie pełniąc równocześnie właściwych obowiązków duszpasterskich, wynikających bezpośrednio z ich powołania duchownego, przy czym osoby te wykonywują powyższe czynności nauczycielskie, podobnie jak ogół nauczycieli świeckich, bądź na podstawie wyraźnej umowy pracy, bądź na zasadzie nominacji. Ci nauczyciele religii podlegają bezpośrednio zwierzchnictwu władz szkolnych zarówno osobiście, jak i co do systemu oraz zakresu pracy nauczycielskiej. Ponieważ w przypadku tym mamy do czynienia ze zwykłym stosunkiem pracy (ewent. stosunkiem służbowym), przeto ta kategoria duchownych podlega obowiązkowi ubezpieczenia na równi z innymi pracownikami.

Drugą kategorię stanowią ci nauczyciele religii, zatrudnieni przeważnie w szkołach powszechnych wiejskich, którzy z reguły są duszpasterzami na pewnym obszarze (np. parafii), zaś nauki religii udzielają w szkole tego obszaru ubocznie, nie na podstawie stosunku pracy zależnej, lecz w wykonaniu ogólnego obowiązku duszpasterskiego, co prawnie znajduje swój wyraz w porozumieniu i upoważnieniu związku religijnego i Państwa, opartych na przepisie art. 120 konstytucji z dnia 17 marca 1921 r., zachowanego w mocy art. 81 ust. 2 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1935 r.

W konsekwencji powyższego te osoby, udzielające nauki religii (proboszcz, wikariusz, pastor, rabin), nie są w związku ze swą pracą w szkole traktowane jako pracownicy szkoły, podlegający władzom szkolnym pod względem osobistym i w kwestiach nauczania. Nadzór zaś nad tymi osobami i ich pracą ze strony władz szkolnych wpływa raczej z punktu widzenia całokształtu interesów Państwa, nie jest zaś wynikiem stosunku służbowego (stosunku pracy). To też ta kategoria duchownych, nauczających religii w szkołach powszechnych, obowiązkowi ubezpieczeń z tytułu powyższego zatrudnienia, nie podlega.

Dyrektor Departamentu (—) Dr T. Dyboski.“

137.

OKÓLNIK Nr 95

z dnia 24 września 1936 r. (II. P-4737/36)
w sprawie

opłat stemplowych od wyciągów akt stanu cywilnego.

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 16 lipca 1936 r. Nr D. V. 48819/5/36 powiadomiło, że wyciągi i inne świadectwa z akt stanu cywilnego, wydane osobom, wymienionym w art. 144 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr 64 z 1935 r., poz. 404) a w szczególności kierownictwom publicznych szkół powszechnych (państwowych względnie samorządowych) na skutek urzędowego zapotrzebowania przez te kierownictwa, są wolne od opłaty stemplowej w myśl art. 160 (pkt. 5) powołanej ustawy.

Ponieważ jednak rodzice dzieci szkolnych nie należą do osób, wymienionych w art. 144 (punkty 1—5), wyciągi i inne świadectwa, wydane rodzicom nawet w celu przedłożenia tych wyciągów władzom szkolnym, podlegają normalnej opłacie stemplowej, przewidzianej w art. 155 powołanej ustawy.

Powyższe wyjaśnienie Ministerstwa Skarbu należy podać do wiadomości kierownictw publicznych szkół powszechnych dla celów związanych z wykonywaniem i kontrolą obowiązku szkolnego z zaznaczeniem, że kierownictwa publicznych szkół powszechnych mogą stosować procedurę, o której mowa w ustępie pierwszym, tylko wyjątkowo w przypadkach istotnej potrzeby, a w szczególności także w razie notorycznego ubóstwa rodziców.

Dyrektor Departamentu:

(—) Dr M. Pollak.

Nr I-27097/36. Kraków, dn. 14. XI. 1936 r.

Inspektoratom Szkolnym oraz Kierownictwom publicznych szkół powszechnych w Okręgu do wiadomości i stosowania.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński wr.

138.

Nr I-30659/36. Kraków, dn. 2. XI. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych w Okręgu
w sprawie

uzyskania kwalifikacji zawodowych przez czynne wychowawczynię przedszkoli.

Wobec zbyt wielkiej liczby kandydatek i wynikłej stąd trudności przeprowadzenia do końca roku 1936 egzaminu, do złożenia którego obowiązane są w myśl art. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27-go października 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 645) czynne przed dniem 30 października 1935 r., a nie posiadające kwalifikacji wychowawczynię przedszkoli, P. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzeniem z dnia 24. X. 1936 r. Nr II. P. 7723/36

zezwoił, by egzamin ten odbywał się nawet w ciągu roku 1937, ale tylko z tymi kandydatkami, które zgłosiły się lub zgłoszą się do tego egzaminu w nieprzekraczalnym terminie do 31 grudnia 1936 r.

W związku z tym należy dołożyć usilnych starań, by niniejsze zarządzenie doszło jak najrychlej do wiadomości wszystkich zainteresowanych wychowawczyń przedszkoli, tak, by one wszystkie — niezależnie od stadium przygotowania się do powyższego egzaminu — wniosły do końca grudnia 1936 r. odpowiednie podania. Inspektoraty szkolne winny w tej sprawie udzielać zainteresowanym jak najbardziej wyczerpujących informacji i wskazówek.

Terminy egzaminów zostaną ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Kuratorium.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

139.

Nr I-30672/36.

Kraków, 14. XI. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Rad Szkolnych Powiatowych, Rad Szkolnych Miejskowych i Dozorów Szkolnych w Okręgu w sprawie niepodlegania obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek bezrobocia stróżów szkolnych w publicznych szkołach powszechnych na terenie gmin wiejskich.

W związku z okólnikiem Nr 110 Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 27. X. 1936 r. (BP-20911/36) podaję do wiadomości i stosowania zarządzenie Dyrektora Funduszu Pracy, skierowane do Wojewódzkich Biur Funduszu Pracy i ich ekspozytur w sprawie niepodlegania obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek bezrobocia stróżów szkolnych w publicznych szkołach powszechnych na terenie gmin wiejskich.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

„Zarządzenie z dnia 19 września 1936 roku w sprawie niepodlegania obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek bezrobocia stróżów szkolnych w publicznych szkołach powszechnych na terenie gmin wiejskich.

W publicznych szkołach powszechnych na terenie gmin wiejskich zatrudniane są zazwyczaj osoby, do których obowiązków należy z reguły tylko sprzątanie sal szkolnych, a w zimie także palenie w piecach. Osoby te, zwane stróżami szkolnymi, rekrutują się przeważnie z pośród małorolnych gospodarzy, niejednokrotnie jednak pracą tą zajmuje się służba kierownika szkoły.

Stróże szkolni, dla których właściwszą byłaby nazwa „sprzątacze szkolni“, gdyż do obowiązków ich nie należy czuwanie nad bezpieczeństwem mienia szkolnego, — opłacani są przez zarządy gmin wiejskich na ogół ryczałtowo, przy czym wynagrodzenie wynosi w stosunku miesięcznym przeciętnie od 3—5 zł, a maksymalnie 10 zł, zależnie od ilości sal szkolnych. Za okresy ferii świątecznych i letnich sprzątacze wynagrodzenia nie otrzymują. Ponieważ chodzi tu nie o samą pracę a o jej wynik, sprzątacze nie są obowiązani osobiście wykonywać swych czynności, lecz często wyrecażają się kimś z rodziny.

Ministerstwo Opieki Społecznej, analizując stosunek prawny, łączący sprzątacza z gminą i biorąc pod uwagę, że stosunek ten nie odpowiada stosunkowi dozorców (woźnych) szkolnych w szkołach większych, uznało, że w powyższych warunkach nie ma się do czynienia ze stosunkiem pracy najemnej. Tym samym stróżów (sprzątaczy) szkolnych, odpowiadających tych warunkom, należy uznać za nie podlegających obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia w myśl ustawy z dnia 18-go lipca 1924 r.

(—) M. Dolanowski, Dyrektor.“

140.

Nr I-32547/36.

Kraków, dn. 24. XI. 1936 r.

Do

Inspektorów Szkolnych i Prezesów Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla egzaminu praktycznego na nauczycieli publicznych szkół powszechnych w Okręgu w sprawie zaliczenia czasu pracy w charakterze nauczyciela religii.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzeniem z dnia 13 listopada 1936 r. Nr II .P.-7927/36 wyjaśniło, że czas pracy w szkole powszechnej, spędzony w charakterze nauczyciela religii, płatnego z funduszu na godziny nadliczbowe, a zatrudnionego w wymiarze co najmniej 14 godzin tygodniowo, zalicza się do pracy, uprawniającej nauczyciela publicznej szkoły powszechnej, mającego przepisane w art. 1. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 258) kwalifikacje, do przystąpienia do praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński w. r.

141.

Nr I-32882/36. Kraków, dn. 15. XII. 1936 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych w Okręgu
w sprawieprojektów na budynki szkół
powszechnych.

Na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr 119 z dnia 17 listopada 1936 r. Nr I-Bud. 1534/36. podaję do wiadomości instrukcję w sprawie trybu postępowania przy wyborze, wydawaniu i zatwierdzaniu gotowych projektów szkół powszechnych, opublikowanych w wydawnictwach Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego p. t. „Projekty Budynków Szkół Powszechnych“ — celem ściśłego jej przestrzegania.

Równocześnie z ukazaniem się instrukcji tracą moc obowiązującą wszystkie poprzednie zarządzenia wydane w tej sprawie, a w szczególności zarządzenie Kuratorium z dnia 17-go sierpnia 1925 r. Nr I-12846/25, zarządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 czerwca 1926 roku Nr 9648/26 (Dz. U. Min. WR. i OP. Nr 12, poz. 149), zarządzenie Kuratorium z dnia 27 lipca 1931 r. Nr I. P-10755/31, zarządzenie Kuratorium z dnia 28 lipca 1931 r. Nr I. P-21330/31, zarządzenie Kuratorium z dnia 4 sierpnia 1934 Nr I-18619 /34.

Oprócz tej instrukcji podaję do wiadomości okólnik Nr 36 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 15 maja 1936 r. Nr B. P. 21495/36 w sprawie uproszczenia trybu postępowania przy wydawaniu pozwoleń na budowę szkół powszechnych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński wr.

„Minister Spraw Wewnętrznych.

Nr BB. 21-495. Warszawa, dn. 15. V. 1936 r.

Okólnik Nr 36 w sprawie uproszczenia trybu postępowania przy wydawaniu pozwoleń na budowę szkół powszechnych.

Do P. P.

Wojewodów (oprócz śląskiego) i Prezydentów miast

W celu ułatwienia i potanienia budowy szkół powszechnych Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego opracowało typowe projekty budynków szkolnych zarówno murowanych, jak i drewnianych.

Projekty te po zbadaniu zostały zaaprobowane przez b. Ministerstwo Robót Publicznych w dniach 22 stycznia 1931 r. za Nr BN. 2—1 i 12 czerwca 1931 r. za Nr VIII. 768 i są do nabycia w odbitkach światło-drukowych w skali 1 : 100 w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Omawiane projekty mogą być wykorzystywane jako projekty budowy poszczególnych budynków szkół powszechnych po uzupełnieniu ich odnośnymi planami sytuacyjnymi i orientacyjnymi, przy czym władze, powołane do ich zatwierdzania, są obowiązane do zbadania zgodności z przepisami usytuowania budynku, natomiast nie mają potrzeby badania tych projektów pod względem konstrukcyjnym i statycznym i wobec tego nie powinny żądać wprowadzania do nich jakichkolwiek zmian, z wyjątkiem ewentualnych zmian, dotyczących usytuowania budynku.

Nadmienia się przy tym, że okoliczność, iż odbitki światło-drukowe będących w mowie projektów nie są kolorowane i pod tym względem nie czynią zadość rozporządzeniu b. Ministra Robót Publicznych z dn. 2 lipca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 58, poz. 456), nie powinna stać na przeszkodzie zatwierdzeniu projektów, gdyż nie nasuwają one pomimo wyłącznie liniowego przedstawienia projektowanych budynków wątpliwości ani co do materiałów, ani co do konstrukcji.

Ponieważ sprawa budowy szkół powszechnych jest sprawą pierwszorzędnej wagi z punktu widzenia interesu Państwa, zechcą przeto Panowie Wojewodowie ściśle przestrzegać zawartych w niniejszym okólniku wskazówek.

(—) Wł. Raczkiewicz, Minister“.

Instrukcja

w sprawie wyboru, wydawania i zatwierdzania gotowych projektów budynków szkół powszechnych, umieszczonych w wydawnictwach Ministerstwa W. R. i O. P. p. t. „Projekty Budynków Szkół Powszechnych“.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego opublikowało w sześciu ze-

sztytach wydawnictwa p. t. „Projekty Budynków Szkół Powszechnych“ szereg projektów budynków szkolnych, mieszkalnych, ustępowych i gospodarczych oraz urządzeń gospodarczych. Projekty budynków podane są w tych zeszytach jako rysunki schematyczne, mające służyć tylko do orientacji przy wyborze. Projekty są opracowane szczegółowo w podziale 1 : 100 i wydawane są jako odbitki światłodrukowe. Ministerstwo posiada również opracowane do tych projektów kosztorysy wraz z wykazami materiałów.

W celu ułatwienia wyboru odpowiedniego projektu oraz uproszczenia trybu postępowania przy wydawaniu i zatwierdzaniu gotowych projektów, Ministerstwo podaje następujące wyjaśnienia:

Treść zeszytów wydawnictwa p. t. „Projekty Budynków Szkół Powszechnych“.

Zeszyt 1, wydany w 1925 r., zawiera: Uwagi wstępne, wskazówki i uwagi o projektowaniu szkół powszechnych, o wyborze placu, o rozplanowaniu terenu; projekty 3 budynków drewnianych i 45 budynków murowanych według programu normalnego, minimalnego i pośredniego dla szkół od jedno do siedmioklasowych, szkół siedmioklasowych z oddziałami równoległymi; tablice z charakterystyką projektowanych budynków szkolnych i poszczególnych pomieszczeń.

Zeszyt 2, wydany w 1926 r., zawiera: projekty 8 budynków drewnianych i 44 budynków murowanych według programu minimalnego albo pośredniego dla szkół: od jedno do siedmioklasowych, siedmioklasowych z oddziałami równoległymi oraz dla szkół bliźniaczych; nadto zeszyt zawiera projekty 4 budynków murowanych mieszkalnych i 3 budynków murowanych ustępowych.

Zeszyt 3, wydany w 1931 r., zawiera: zasady budowy okresowej, wskazówki dotyczące wyboru projektu, opis wykonania budynku, wzór dostarczanych przez Ministerstwo odbitek projektu szczegółowego, rysunków drzwi i okien, schematyczne rysunki planów sytuacyjnych z wyjaśnieniem, przy jakich położeniach działek względem stron świata mogą być stosowane poszczególne projekty; projekty 4 budynków drewnianych i 74 murowanych dla szkół cztero i siedmioklasowych oraz siedmioklasowych z oddziałami równoległymi, przystosowane do budowy o-

kresowej według programu minimalnego z nieznacznymi odchyleniami, spowodowanymi dostosowaniem ich do budowy częściowej; projekty 2 budynków mieszkalnych i 2 budynków gimnastycznych. Projekty są opracowane w dwu wariantach: z dachami płaskimi i stromymi.

Zeszyt 4, wydany w 1932 r., zawiera: uwagi o budowie szkół drewnianych, zasady rozbudowy, zasady konstrukcji budynków szkolnych drewnianych, opis rozmieszczenia budynków na placu, przykłady usytuowania budynku szkolnego, rysunki schematyczne rozplanowania terenu szkolnego; projekty 4 budynków szkół czteroklasowych z dachami płaskimi i stromymi, 2 budynków szkół siedmioklasowych z dachami tylko płaskimi; 2 projekty budynków gimnastycznych i 2 projekty budynków mieszkalnych oraz rysunki detaliczne drzwi, okien i konstrukcji ścian.

Wszystkie projekty budynków szkolnych w tym zeszycie uwzględniają możliwość budowy częściowej.

Zeszyt 5, wydany w 1933 r., zawiera: opis typów ustępów, usytuowanie budynku ustępowego; opis ustępów zasypywanych i splukiwanych; projekty 2 budynków ustępowych drewnianych, przystosowanych do zasypywania i do rozbudowy okresowej oraz 3 budynków ustępowych drewnianych, przystosowanych do splukiwania.

Zeszyt 6, wydany w 1935 r., zawiera: opisy i rysunki budynku gospodarczego, obejścia, śmietnika, zlewu, ogrodzenia dróg na placu szkolnym, zaopatrzenia terenu i budynku szkolnego w wodę.

Ceny zeszytów.

Cena zeszytów 1, 2 i 3 wynosi po 10 zł, cena zeszytów 4, 5 i 6 wynosi po 2 zł. Zeszyty są do nabycia w „Naszej Księgarni“ Sp. Akc. Zw. N. P., Warszawa, ul. Świętokrzyska 18.

Wybór projektu.

Gmina, zamierzająca budować szkołę, powinna przed wyborem projektu uzyskać w Kuratorium Okręgu Szkolnego orzeczenie organizacyjne dla mającej powstać szkoły oraz powinna posiadać plac pod budowę.

W wydawnictwie „Projektów Budynków Szkolnych“ znajdują się projekty o różnych programach budowlanych i dla różnych wa-

runków terenowych (większe i mniejsze obszary), dlatego przy wyborze projektu należy zwrócić uwagę, aby projekt odpowiadał zamierzonemu programowi budowlanemu i warunkom posiadanego obszaru.

Przy wyborze projektu należy też zwrócić uwagę na możliwość właściwego usytuowania budynku w stosunku do stron świata. Za najlepsze należy uważać takie usytuowanie, przy którym okna większości klas będą zwrócone w stronę południowo-zachodnią, względnie zachodnią; za gorsze można uważać światło południowo-wschodnie lub wschodnie; za niepożądane północno-wschodnie lub północno-zachodnie; za niedopuszczalne — oświetlenie północne.

Również ze względu na dobre oświetlenie klas budynek szkolny powinien być tak umieszczony, aby odległość od ściany okiennej klas do granicy działki sąsiedniej wynosiła co najmniej 10 m dla budynków szkolnych na wsi; dla miast odległość ta powinna być co najmniej równa dwukrotnej wysokości budynku, położonego na wprost okien klas.

Wybrany projekt powinien umożliwić prawidłowe rozplanowanie terenu z odpowiednim rozmieszczeniem budynków: szkolnego, ustępowego, gospodarczego i ewentualnie mieszkalnego oraz boiska, ogrodu szkolnego, studni, podwórza gospodarczego i dojazdu, przy czym należy zwrócić uwagę, by układ wejść do budynków pozwolił na oddzielenie części szkolnej terenu od części gospodarczo-mieszkalnej.

Wybrany projekt powinien wreszcie odpowiadać możliwościom finansowym gminy. Celem określenia kosztu budynku należy podaną w wydawnictwie kubaturę budynku pomnożyć przez średni aktualny w danej miejscowości koszt 1 m³ budynku.

W wypadku niemożności wybudowania całkowitego budynku szkolnego, można dobrać projekt przystosowany do budowy okresowej z tym zastrzeżeniem, że budynek w pierwszym okresie po wybudowaniu powinien zaspokoić najpilniejsze potrzeby szkoły.

Ministerstwo nie przyjmuje odpowiedzialności za trafność wyboru i możliwość dostosowania projektu do warunków miejscowych, wobec tego zbędne jest przysyłanie planów sytuacyjnych do Ministerstwa. Aby uniknąć pomyłek przy wyborze projektu i sporządzeniu planu sytuacyjnego do zatwierdzenia, potrzebna jest rada inspektora szkolnego oraz

konieczna jest pomoc miejscowych sił technicznych. Współpraca ta może uchronić gminę od odrzucenia projektu przez Województwo i Kuratorium.

O ile wybrany projekt wymaga dokonania w nim przeróbek, należy je wykonać również z pomocą miejscowych sił technicznych (ewentualnie architekta powiatowego lub samorządowego). Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego bowiem nie podejmuje się dokonywania przeróbek w projektach. Projekt taki nie korzysta z uproszczonego trybu postępowania, o czym niżej, a podlega normalnemu trybowi postępowania, jak przy zatwierdzaniu projektów indywidualnych.

Nabywanie projektów i kosztorysów.

Projekty i kosztorysy do budowy szkół powszechnych wydawane są za odpowiednią opłatą.

Po wybraniu projektu zainteresowany winien wpłacić na rachunek czekowy Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu w P. K. O. Nr 30.400 opłatę za projekt i ewentualnie za kosztorys, zaznaczając w treści blankietu nadawczego, iż wpłaconą kwotę uiszcza się tytułem należności za projekty i kosztorysy budynków szkolnych na fundusz specjalny Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pod nazwą: „Taksa Administracyjna“.

Cena jednego egzemplarza projektu wynosi: za projekty szkół 1—4 klasowych 10 zł, za projekty szkół 5—7 klasowych 15 zł, za projekty szkół 7 klasowych z oddz. równ. lub bliźniaczych 20 zł, za projekty budynków gimnastycznych, mieszkań nauczycielskich, budynków gospodarczych lub ustępowych po 5 złotych.

Na żądanie mogą być załączone rysunki szczegółowe niektórych elementów, np. okien, wiązań dachowych sali gimnastycznej i t. p.

Cena jednego egzemplarza kosztorysu wynosi 15 zł.

O wydanie lub nadesłanie projektu należy zwracać się bezpośrednio do Ministerstwa W. R. i O. P., dołączając odpis orzeczenia organizacyjnego, wydane dla danej szkoły przez właściwe Kuratorium Okręgu Szkolnego, oraz odpis dowodu wpłaty należności za projekt i ewentualnie kosztorys.

Przy zamawianiu należy podać:

- 1) Numer zeszytu wydawnictwa „Projekty Budynków Szkół Powszechnych”,
- 2) Numer projektu, oznaczony w zeszycie.
- 3) Ilość egzemplarzy odbitek projektu.
- 4) Ilość egzemplarzy kosztorysu.
- 5) Przy projektach z 3-go i 4-go zeszytu należy wymienić pożądaną konstrukcję ścian drewniane: słupowa lub wieńcowa oraz dachów (stromie lub płaskie).

W wyjątkowych wypadkach, na umotywowany wniosek Kuratorium Okręgu Szkolnego, projekty i kosztorysy mogą być wydane po cenie niższej lub bezpłatnie.

Ministerstwo nie przyjmuje zwrotu wysłanych projektów i należności już wpłaconych nie zwraca.

Projekty są wydawane bez pomalowania, lecz złożone i zbroszurowane.

Zatwierdzenie projektu i uzyskanie pozwolenia na budowę.

Budowa szkoły może być rozpoczęta po uzyskaniu odpowiedniego pozwolenia.

W celu uzyskania pozwolenia na budowę należy przedłożyć do Urzędu Wojewódzkiego projekt wraz z planem sytuacyjnym placu szkolnego i planem orientacyjnym. Zgodność planu sytuacyjnego z rzeczywistością powinna być stwierdzona przez właściwą władzę budowlaną. Zaznacza się przy tym, że w myśl okólnika 36 P. Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 maja 1936 r. projekty typowe, wydawane przez Ministerstwo W. R. i O. P., są już akceptowane przez Ministerstwo Spr. Wewnętrznych, będą więc przez Urząd Wojewódzki w porozumieniu z Kuratorium rozpatrywane jedynie pod kątem usytuowania budynku i rozplanowania terenu. Ewentualnie zarządzone zmiany mogą dotyczyć tylko usytuowania budynku. Brak pomalowania projektu nie będzie przeszkodą do jego zatwierdzenia.

Do zatwierdzenia należy przedkładać projekt w dwóch egzemplarzach. Pożądane jest zatem, aby gminy nabywały 3 komplety odbitek, z których jeden przeznaczyć należy do użytku na budowie.

Na pierwszej stronie projektu na odwrocie pierwszej połowy okładki, przeznaczony na klauzulę zatwierdzającą, znajdować się będzie pieczęć treści następującej:

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego stwierdza, że projekt niniejszy, wykonany przez Ministerstwo W. R. i O. P., został akceptowany przez

Dla uzyskania pozwolenia na budowę projekt ten po uzupełnieniu go przez plan sytuacyjny i orientacyjny, powinien być przedłożony Urzędowi Wojewódzkiemu do zatwierdzenia, przy czym w myśl zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 15 maja 1936 r. Nr BB-21-495 rozpatrywaniu podlega projekt jedynie z punktu widzenia usytuowania budynku.

Nr I Bud. ....

Podpis.

Warszawa, dn. .... 1936 r.

142.

Nr II. 28838/36. Kraków, dn. 20. X, 1936 r.

Do

Dyrekcji gimnazjów państwowych i prywatnych oraz zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu w sprawie

ministerialnych instruktorów w szkołach średnich ogólnokształcących.

Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 7. X. 1936 r. Nr II. S. 7020/36 podało do wiadomości wykaz instruktorów poszczególnych przedmiotów nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących, czynnych w b. r. szkolnym wraz z rozkładem dyżurów w Ministerstwie i Centralnych Pracowniach Dydaktycznych (Tab. Nr 1) oraz wykaz dni i godzin zajęć asystentów tych pracowni — (Tab. Nr 2).

Zasadniczym zadaniem instruktorów w b. r. będzie praca w zakresie porządkowania dotychczasowych spostrzeżeń i opracowywania najważniejszych trudności w realizowaniu programu, ponadto współpraca i opieka nad ogniskami i grupami metodycznymi oraz organizacja nowych ośrodków dokształcania nauczycieli, z czym związane będą wyjazdy w teren i odwiedzanie szkół.

TABELA Nr 1.

Rozkłady dyżurów instruktorów ministerialnych.

Nazwisko i imię	przedmiot	D y ż u r y	
		w ministerstwie	w pracowni dydakt.
Alichniewicz Józef	fizyka	wtorek 10 ¹ / ₂ —11 ¹ / ₂	poniedz. 18—19
Bielecki Bronisław	matematyka	wtorek 10—11	poniedz. 18—19
Buczkowski Franciszek	zajęcia praktyczne i rys. szk. m.	poniedz. 13—14	poniedz. 18—19
Czerwińska Helena	seminaria ochron.	Seminarium dla Wych. przedszkoli — 6 Sierpnia 21. Tel. 9.83-83	
Dańcowiczowa Jadwiga	język polski	wtorek 13 ¹ / ₂ —14 ¹ / ₂	poniedz. 18—19
Dewitzowa Wanda	język niemiecki	poniedz. 13—14	poniedz. 18—19
Dr Gawecki Bolesław	fizyka i prop. filoz.	poniedz. 13—14	sobota 14—15
Gemborek Edward	biologia	poniedz. 13—14	poniedz. 18—19
Harabaszewski Jan	chemia	poniedz. 14—15	poniedz. 18—19
Janiszewski Michał	geografia	piątek 11 ¹ / ₂ —12 ¹ / ₂	piątek 18—19
Mączek Antoni	biologia	wtorek 10—11	poniedz. 18—19
Dr Mrozowska Halina	historia	wtorek 10—11	sobota 12—13
Nieniewska Halina	język francuski	wtorek 13—14	poniedz. 17 ¹ / ₂ —18 ¹ / ₂
Dr Szyszkowski Władysław	język polski	wtorek 13—14	wtorek 14—15
Vogelsang Maria	zajęcia praktyczne i rys. szk. żeńsk.	poniedz. 14—15	poniedz. 18—19
Wuttke Gustaw	geografia	wtorek 14—15	poniedz. 18—19

UWAGA: W sprawach realizowania programu audycji muzycznych należy się zwracać do Tadeusza Mayznera, ministerialnego instruktora śpiewu dla szkół powszechnych. Dyżur w Ministerstwie w piątek od 11—12, III. piętro, pokój Nr 46. Tel. 181.

Nadto instruktorzy pp. dr Szyszkowski i Dańcowiczowa zbierać będą materiał z zakresu realizacji programu języka polskiego w szkołach mniejszościowych zwłaszcza z niepolskim językiem nauczania.

Równocześnie Ministerstwo zaznaczyło, że podobnie jak w latach ubiegłych w b. r. szkolnym czynna będzie czytelnia czasopism

i książek przy Centr. Pracowniach Dydaktycznych w poniedziałki, środy i piątki od godz. 18—20. W b. r. szkolnym przy Pracowniach zorganizowane będą również pokazy z zakresu realizacji programów biologii w kl. IV, wystawa pomocy naukowych z fizyki dla klasy IV, stała wystawa, ilustrująca metody nauczania zajęć praktycznych a w związku

TABELA Nr 2.

Wykaz dni i godzin, w których przyjmują asystenci C. P. D.

P r a c o w n i a	poniedz.	środa	piątek	sobota
Języka polskiego	18—19	18—19	18—19	14—15
Języków nowożytnych	„	„	„	„
Filologii klasycznej	„	„	„	„
Historii	„	„	„	„
Wychowawcza	„	„	„	„
Geografii	„	„	„	„
Biologii	„	„	„	„
Chemii	„	„	„	„
Fizyki	„	„	„	„
Matematyki	„	„	„	„
Zajęć prakt. w szk. męsk.	„	„	„	„
„ „ w szk. żeńsk.	„	„	„	nie czynna
Śpiewu i muzyki				

z korelacją fizyki i robót ręcznych — pokaz pomocy naukowych, wykonanych przez uczniów ew. inne. O terminach pokazów i wystaw Ministerstwo zawiadomi oddzielnie.

Powyższe zarządzenie podaje się do wiadomości dyrekcji szkół, a dyrekcje ze swej strony powiadomią o tym kierowników ognisk metodycznych i ogół nauczycieli.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński wr.

143.

KONKURSY

z terminem czterotygodniowym od daty ukazania się niniejszego Nru Dziennika Urzędowego.

Inspektorat Szkolny w Częstochowie ogłasza konkurs na następujące posady kierowników:

- 1) 7 kl. publ. szkoły powsz. Nr 6 w Częstochowie,
- 2) 7 kl. publ. szkoły powsz. Nr 9 w Częstochowie,
- 3) 7 kl. publ. szkoły powsz. Nr 21 w Częstochowie,

4) 7 kl. publ. szkoły powsz. w Borze Zającińskim, gm. Przystajń (ponownie).

5) 7 kl. publ. szkoły powsz. w Starokrzepicach, gm. Kuźniczka,

6) 6 kl. publ. szkoły powsz. Szarlejce, gm. Grabówka (ponownie),

7) 5 kl. publ. szkoły powsz. w Kulejach, gm. Węglowice,

8) 5 kl. publ. szkoły powsz. w Ostrowach, gm. Miedźno (ponownie),

9) 5 kl. publ. szkoły powsz. w Starczy, gm. Rększowice,

10) 5 kl. publ. szkoły powsz. we Wręcycy Wielkiej, gm. Węglowice (ponownie),

11) 5 kl. publ. szkoły powsz. w Złochowicach, gm. Opatów,

12) 4 kl. publ. szkoły powsz. Wilkowiecku, gm. Opatów (ponownie),

13) 4 kl. publ. szkoły powsz. w Iwanowicach, gm. Opatów (ponownie),

14) 4 kl. publ. szkoły powsz. w Olsztynie, gm. Olsztyn,

15) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Białej Górnej, gm. Kamyk,

16) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Grabówce, gm. Grabówka,

17) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Lindowie, gm. Lipie,

18) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Łobodnie, gm. Miedźno,

19) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Mokrej, gm. Miedźno (ponownie),

20) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Popowie, gm. Popow (ponownie),

21) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Więckach, gm. Popow,

22) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Zwierzyńcu I., gm. Opatów (ponownie),

23) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Grodzisku, gm. Kamyk;

24) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Hutkach, gm. Rększowice,

25) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Kołaczkowicach, gm. Miedźno,

26) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Krasicach, gm. Wancerzów,

27) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Zrębicach, gm. Olsztyn.

Przy obsadzaniu stanowisk kierowników szkół 3-go stopnia pierwszeństwo mają kandydaci z Instytutem Naucz. lub W. K. N.

Jeżeli kandydat ubiega się o kierownictwo kilku szkół, winien na każdą szkołę wnieść osobne podanie.

Podania należy wnieść drogą służbową do Inspektoratu Szkolnego w Częstochowie.

144.

KOMUNIKATY.

Na podstawie ust. 1 art. 3 ustawy z dnia 11. III. 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 343) Kuratorium stwierdziło i przyjęło do wiadomości zamknięcie z końcem roku szkolnego 1935/36 prywatnej 7-klasowej szkoły powszechnej w Kielcach, utrzymywanej i prowadzonej przez panią Janinę Cebrzyńską.

Wobec powyższego straciło moc obowiązującą orzeczenie Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego z dnia 23. VIII. 1932 r. Nr I-9565/32, którym stwierdzono wypełnienie warunków wymaganych do założenia szkoły.

W ostatnich dniach zatrzymano fałszyki banknotu 50 złotowego z datą 1-go września 1929 r. Typ III, odmiana I.

Fałszyki wykonane jest na papierze zwykłym, miękkim, z siatką imitującą ryps, wytłoczoną mechanicznie na odwrotnej stronie banknotu, podczas gdy papier użyty do banknotów autentycznych jest dość sztywny, rypsowany.

Znak wodny z podobizną króla Batoiego, liczbą „50“ i skrótem „Zł“ mechanicznie wytłoczony na stronie przedniej; znak ten, aczkolwiek w przezroczu słabszy niż na oryginale, podrobiony jest bardzo udanie.

Wszystkie rysunki, tak przedniej jak i odwrotnej strony, są mniej wyraziste niż na ory-

ginałe. Zwłaszcza mniej ostro, z zanikającymi konturami, zostały odbite ornamenty na seledynowych ramkach obu stron.

Wszystkie napisy wykonane są dość blado i odcinają się od tła mniej intensywnie, zwłaszcza na odwrotnej stronie fałszykatu.

Podpisy na przedniej stronie fałszykatu wykonane są w kolorze jaśniejszym niż na oryginale.

Numeracja fałszykatów jest wykonana farbą jaśniejszą, przy czym rozstawienie cyfr nie jest równomierne.

Charakterystyczną cechą omawianego fałszykatu jest długość rysunku strony przedniej i odwrotnej, wynosząca 131 mm, podczas gdy na oryginale długość ta wynosi tylko 127 mm. Różnica ta zostaje na fałszykiacie wyrównana odpowiednim zwięzieniem białego paska ze znakiem wodnym, wskutek czego ogólna długość fałszykatu i oryginału jest jednakowa.

Fałszyki wykonany jest udanie przy pomocy środków dających możliwość reprodukcji w bardzo dużych ilościach i jest dosyć trudny do rozpoznania na pierwszy rzut oka.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 12. IX. b. r. Nr Wojsk. O. P. L. G. (165) oznajmiło, że firma „Alfons Mann, Sp. Akc.“ w Warszawie, ul. Białoostocka zakupiła licencję na produkcję w Polsce opatentowanych aparatów tlenowych pomysłu inż. Stanisława Hermana, dyrektora kopalni doświadczalnej „Barbara“ w Mikołowie na Śląsku.

Badania tych aparatów, przeprowadzone w ciągu dłuższego czasu, wykazały, że odpowiadają one w zupełności wymaganiom stawianym tego rodzaju sprzętom oraz, że są nawet lepsze od zagranicznych.

Dane orientacyjne polskiego aparatu tlenowego są następujące: ciężar około 11 kg, czas oddychania bez zmiany butli i poehłaniacza około 1—2 godzin; przy użyciu aparat umieszczony jest na plecach, manometr z przodu, cały aparat zamknięty w koście metalowym; aparat jest automatycznie-płucny o stałej wydajności tlenu, przy czym obieg tlenu jest całkowicie dostosowany do oddychania człowieka przy każdej pracy.

Pierwsza partia tych aparatów ukaże się pod koniec b. r.

Podając powyższe do wiadomości, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych prosi o wzięcie tego pod uwagę, przy czym ze swej strony uważa za konieczne wstrzymanie się od zakupu aparatów tlenowych pochodzenia zagranicznego, celem postawienia rodzimej produkcji na należytych poziomach, co pozwoli na wydatne obniżenie ich pierwotnej ceny i całkowite umieszczenie się od produkcji zagranicznej.

Jednocześnie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwraca się do Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Ministerstwa Skarbu o nieudzielenie zezwoleń i niezwalnianie od opłat celnych aparatów tlenowych.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31. X. 1936 r. Nr B. P. 21548/36 podaje się do wiadomości i przestrzegania poniżej umieszczone pismo Ministerstwa Spraw Wojskowych:

„Różne instytucje państwowe w swoich zapotrzebowaniach i przy następnym rozrachunku stawiają warunki bądź żądania, których Kierownictwo Zapotrzebowania Uzbrojenia (K. Z. U.) wobec postanowień odpowiednich P. S. i obowiązujących zarządzeń dopełnić nie może.

W celu uniknięcia powstającej wskutek tego nadmiernej korespondencji proszę o powiadomienie podległych instytucyj o obowiązującym trybie w poruszanej sprawie, który niżej podaję.

Podstawą do odstąpienia mat. pgaz. jest dla K. Z. U. zapotrzebowanie (zamówienie) instytucji zamawiającej.

W miarę posiadania zapotrzebowanych mat. pgaz. K. Z. U. wydaje zarządzenie wysyłki ze składnicy (na koszt odbiorcy) i odpis tego zarządzenia przesyła zamawiającemu.

Równocześnie K. Z. U. podaje Nr konta P. K. O., pozycję budżetową, wysokość należnej kwoty i termin wpłacenia (drogą przelewu).

Pismo to służy jednocześnie jako rachunek.

Podaję przykłady najczęstszych odchyłeń od wskazanego sposobu postępowania, powodujących zbyt dużą korespondencję.

a) Nieściśle sprecyzowanie zamówień (w szczególności muszą być w zamówieniu podane: konkretna ilość, rodzaj (wzór) materiału oraz dokładny pocztowy adres odbiorcy).

b) Prośby o zwrot zamówień (zamówienia nie mogą być przez K. Z. U. zwracane, gdyż służą jako podstawa do odstąpienia mat.

c) Zamówienia na inny procentowy stosunek poszczególnych rozmiarów, niż ten, w którym przedmioty były wyprodukowane. Np. maski RSC mogą być odstępowane tyłko w stosunku: dużych 20%, średnich 70% i małych 10%.

d) Prośby o załatwienie zamówień w drodze pilnej. — Zamówienia winny wpływać do K. Z. U. przynajmniej na 3 tygodnie przed pożądaną datą otrzymania mat. przez odbiorcę.

Szczególnie dotyczy to końcowego okresu budżetowego każdego roku, t. j. od 10 marca do pierwszego kwietnia. W tym okresie K. Z. U. zasadniczo nie może przyjmować żadnych wpłat, wobec zamknięcia kont budżetowych.

e) Prośby o nadsyłanie przez K. Z. U. specjalnych rachunków ostemplowanych, powołujące się na wymagania instrukcyj wewnętrznych. Jako centralna instytucja wojskową K. Z. U. żadnych rachunków (kupieckich) nie wystawia. Zastępują te rachunki — pisma, wymienione na wstępie, wskazujące wysokość należności i konto wpłaty.

Pism tych, jako dowodów rachunkowych, organa N. I. K. nie kwestionują.

f) Niekiedy zamawiająca instytucja uprzednio wpłaca pewną kwotę na konto K. Z. U., a następnie dopiero nadsyła zamówienie.

Ten sposób postępowania powoduje zwykle zwrot nadpłaconej kwoty, bądź ze względu na nieustaloną ściśle należność, bądź też wobec nieposiadania przez K. Z. U. zamówionego materiału.

Proszę o podanie wyżej przytoczonych szczegółów do wiadomości zainteresowanych instytucyj, nabywających mat. pgaz. z kredytów państwowych, co przyczyni się do uniknięcia zbyt dużej korespondencji.

W. z. Szefa Departamentu (—) podpis niecz.“.

Celem umożliwienia zwiedzenia pamiątek Krakowa licznym wycieczkom młodzieży szkolnej, tudzież organizacjom nauczycielskim, które w okresie letnim bieżącego roku nie zdołały otrzymać kwater lub które w okresie wiosennym mogłyby już miejsca nie znaleźć, Komitet Miejskiego Domu Wycieczkowego w Krakowie uchwalił wprowadzić wydatną (dochodzącą do 50%) obniżkę opłat za noclegi na okres zimowy bieżącego roku.

TARYFA ULGOWA

do dnia 30-go kwietnia 1937 r.

A. Wycieczki młodzieży szkół powszechnych, szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładów kształcenia nauczycieli od osoby za pierwszą dobę 80 groszy, za każdą następną 50 groszy.

B. Wycieczki młodzieży akademickiej zbiorowe; tudzież studenci Wyższych Uczelni podróżujący samotnie, wycieczki oświaty pozaszkolnej, organizowane przez Władze Szkolne, wycieczki i kursy nauczycielskie, wycieczki i kursy organizacyj P. W. i W. F., wycieczki zrzeszonych organizacyj turystycznych (Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, Polski Związek Narciarski, Polski Związek Kajakowy), wycieczki znanych organizacji sportowych za każdą poszczególną dobę 1 zł.

C. Osoby lub grupy niewymienione pod A), B), które na zasadzie statutu mogą zatrzymać się w Miejskim Domu Wycieczkowym: za pierwszą dobę 1.50 zł, za każdą następną 1 zł.

D. Świadczenia dodatkowe: natrysk w grupie (przynajmniej 10 osób) 20 gr od osoby, natrysk indywidualny 40 gr, użycie telefonu 15 gr, dodatkowa pościel 40 gr, wanna z ręcznikiem 1 zł.

Za wycieczkę zbiorową uważa się zespół liczący przynajmniej 10 osób, przybywający równocześnie pod oznaczonym kierownictwem.

Świat i Życie. Zeszyt 8 zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie“ (Książnica Atlas, Red. Prof. Dr Z. Łempicki) zawiera szereg artykułów niezmiernie interesujących i doskonale wprowadzających Czytelnika w istotę zagadnienia. W artykule „Tkanki“ dr J. Zweibaum po-

rusza bardzo ciekawą kwestię hodowli tkanek poza ustrojem. Odpowiednio hodowane tkanki są nieśmiertelne. Nasuwa się w związku z tym pytanie, czy — gdyby się nam udało usuwać regularnie z naszego ciała szkodliwe substancje, które nagromadzają się z wiekiem, tak jak to robimy w hodowli — nie można by znacznie przedłużyć naszego życia. Prof. dr J. K. Parnas w artykule „Tłuszcze“, nie tylko rozpatruje tłuszcze pod względem chemicznym, ale obszernie wyjaśnia znaczenie tłuszczów w higienie odżywiania. W artykule zaś „Trawienie“ zaznaja Cytelnika zawiłą sprawą poszczególnych procesów trawiennych. Prof. dr Z. Łempicki w artykule „Tragizm i tragedia“ wnika w istotę tragizmu i na tej podstawie rozpatruje wewnętrzną strukturę tragedii. Z artykułu „Transplantacja“ prof. dr J. Dembowskiego może się Cytelnik dowiedzieć o rzeczy tak ciekawej, jak przeszczepianie części organizmu, które dzisiaj już często stosuje się w medycynie. Dokonano już wiele śmiałych prób transplantacji poszczególnych narządów na szczurach i królikach. Przeszczepiono z dobrym wynikiem nawet takie narządy jak oko i serce. Z prawdziwą przyjemnością czyta się świetny artykuł prof. dr T. Kowalskiego o „Turkach“. O turystyce pisze znany nasz alpinista dr K. Jodko-Narkiewicz. Artykuł „Ubezpieczenia“ Z. Kmity wprowadza Cytelnika w istotę zagadnienia i daje szereg cennych informacji. Doskonały artykuł prof. dr St. Baleya o uchu, pozwala łatwo zorientować się w zawiłej budowie ucha ludzkiego (piękna kolorowa tablica ułatwia pracę), oraz zrozumieć działanie aparatu słuchowego i organów zmysłu równowagi. O Ukrainie pisze dr J. Wąsowicz. O roślinach uprawnych W. Miśkiewicz. Aktualne zagadnienie racjonalnej zabudowy nowoczesnych miast porusza jest w artykule „Urbanistyka“ inż. H. Oderfelda i inż. H. Rutkowskiego. Bardzo pożyteczny, zwłaszcza dla młodzieży szkolnej, jest artykuł prof. dr St. Baleya „Uwaga“. Inż. St. Żukowski daje niezmiernie interesujący „fachowy“ artykuł o uzbrojeniu.

Dr K. Estreicher w pięknym artykule o Wawelu daje krótkie ale wyczerpujące studium o tej świętości narodowej, która stała się dla każdego Polaka nie tylko miejscem świętym, pamiętkowym, artystycznym, ale i miejscem nauki. Starannie dobrane ilustracje podnoszą wartość artykułu.

Obraz życia artystycznego Francji za Ludwika XIV wyczarowuje dr J. Starzyński w artykule „Wersal“. Ilustracje dobrane do tego artykułu doskonale harmonizują z pięknym tekstem.

Zeszyt 9. t. IV z rysu encyklopedycznego „Świata i Życia“ (Wyd. Książnicy-Atlasu, reld. Prof. Dr Z. Łempicki) zawiera szereg artykułów zarówno doskonale wprowadzających Cytelnika w istotę zagadnień czysto naukowych, jak i wyjaśniających wiele problemów związanych z życiem, z dzisiejszą rzeczywistością. T. Borkowski w art. „Węgiel

daje nie tylko doskonałe wyjaśnienie, jak się odbywa wydobycie i przeróbka węgla, nie tylko daje wiele danych statystycznych, ale omawia szeroko gospodarcze znaczenie tego, tak ważnego dla przemysłu każdego kraju, paliwa. Prof. Dr J. K. Parnas w art. „Węglowodany“ zapoznaje Cytelnika z niezmiernie ważnym składnikiem pokarmu zwierzęcego i pierwszym produktem przyswajania w roślinie, jakim są węglowodany. Prof. Dr J. Dąbrowski w art. „Węgry“ w sposób plastyczny maluje kraj i jego mieszkańców. Art. „Wiara“ X. J. Salamuchy daje subtelny analizę pojęcia, dla którego ludzie wszystkich epok oddawali życie. Art. „Wiersz“ — K. W. Zawodzińskiego jest znakomitym, krótko i zwięźle ujętym studium o wersyfikacji, jest to praca oryginalna, niezmiernie pożyteczna zwłaszcza dla młodzieży szkolnej. W art. „Wielka Brytania“ Prof. Dr St. Pawłowski zapoznaje Cytelnika z warunkami geograficznymi kraju, Prof. Dr A. Tretiak wnika w psychikę Anglika, który potrafił stworzyć tak odrębną i wysoką kulturę. W art. „Wielka wojna“ Dr Z. Krzemicka opisuje zwięźle przebieg wojny światowej i daje krótki zarys dziejów Europy po wojnie. Entuzjazmem dla naszej „królowej wód“, oryginalnym, głębokim ujęciem odznacza się art. Prof. Dr E. Romera — „Wisła“. O jednej z najnowszych i najpopularniejszych zdobyczy fizjologii — „Witaminach“, o skomplikowanym mechanizmie ich działania i schorzeniach, jakie wywołuje ich brak — pisze w sposób jasny, dostępny dla szerszego grona Cytelników Prof. Dr J. K. Parnas. Wreszcie w zeszycie tym znajduje się początek obszernego, doskonale wyczerpującego kwestię, artykułu „Włochy“ Prof. Dr St. Pawłowskiego i Prof. Dr M. Brahmery.

Pięknie i starannie dobrane ilustracje są prawdziwą ozdobą tego pożytecznego wydawnictwa.

Ostatni zeszyt „Świata i Życia“. Ukazał się już ostatni (dziesiąty) tomu IV-ego zeszyt zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie“ w nakładzie Książnicy-Atlasu. Zeszyt ten zawiera artykuły na ostatnie litery alfabetu (od „Włochy“ do „Życie“) i jest jednocześnie zamknięciem czterech pierwszych tomów artykułowych całego wydawnictwa.

W ten sposób redakcja Świata i Życia spełniła pierwszą część swego zadania: dała w czterech pięknych tomach zbiór artykułów z najróżniejszych dziedzin wiedzy i życia, napisanych przez najwybitniejszych specjalistów polskich, artykułów uporządkowanych alfabetycznie, popularnych, żywych i barwnych, dających całości kształt wiedzy współczesnej, podany przystępnie i w sposób przystosowany do wymagań szerokich kół naszej inteligencji, a w pewnym sensie i naszej młodzieży szkolnej. Te cztery tomy stanowią interesujący przykład nowego typu popularyzacji. Na szpaltach „Świata i Życia“ pisali ludzie prawdziwej nauki, którzy dotychczas popularyzacją nie zajmowali się nigdy, a którzy teraz, skłonieni do tego przez to pożyteczne wydawnictwo, oddali swoje cenne pióra na usługi nie specjalistów, lecz szerokich kół naszego spo-

teczeństwa, żadnych prawdziwej wiedzy i znuzonych dotychczasowymi metodami popularyzowania, tak mało pod każdym względem mających wspólnego z prawdziwą nauką.

Zakończenie tomu IV-go, t. j. artykułowej części zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie“, nie oznacza jednak jeszcze zakończenia całego wydawnictwa. Zgodnie z zapowiedzią już pierwszego stycznia 1937 roku ukaże się pierwszy zeszyt tomu V-go, który stanowić będzie encyklopedię podręczną; w tym tomie V-ym czytelnicy „Świata i Życia“ znajdą istotnie to wszystko, „czego nie znajdują w czterech pierwszych tomach“. Tom piąty zawierać więc będzie olbrzymi wybór krótkich haseł, opracowanych bardzo zwięźle, które spełniać będą rolę źródła podręcznego dla wszystkich informacyj. Jednocześnie przy każdym hasle podana będzie stronica, na której w pierwszych czterech tomach mowa jest o danym zjawisku, postaci, czy fakcie historycznym. W ten sposób czytelnik „Świata i Życia“ po zaspokojeniu doraźnej swej ciekawości w tomie V-ym, będzie miał jednocześnie okazję do pogłębienia swych wiadomości w jednym z artykułów w czterech pierwszych tomach. W ten sposób „Świat i Życie“ spełni to zadanie, jakie sobie początkowo zakreśliła redakcja tego pożytecznego wydawnictwa: będzie źródłem krótkiej i dokładnej informacji (tom V), jednocześnie zaś w artykułach najcelniejszych pisarzy polskich da swemu czytelnikowi bogaty materiał nie tylko informujący, ale naprawdę pobudzający do samodzielnego myślenia i w sposób celowy a zarazem przyjemny uzupełniający jego wykształcenie.

Kieszonkowy Atlas Polityczny. Potrzeby społeczeństwa w zakresie map i atlasów są dzisiaj jeszcze dalekie od zaspokojenia. Jedynie szkoła nasza dysponuje bogatą i prawie już dzisiaj kompletną serią niezbędnych atlasów i map. Dla reszty natomiast społeczeństwa brak jest specjalnych atlasów „obywatelskich“ różnej treści i rozmiarów a doraźne potrzeby zaspokaja się przeważnie importem tendencyjnej niemieckiej produkcji, która już dostatecznie w opinii polskiej znalazła potępienie.

Część tej luki wypełnia nowy „Polityczny atlas kieszonkowy“ Romera; główną jego częścią są barwne mapy polityczno-topograficzne w liczbie 38 na 65 stronach wraz z 3 stronami flag narodowych. Poświęcają one przede wszystkim uwagę Europie, której kraje przedstawiono w podziale 1:6,000,000, niemniej jednak znalazło się w atlasie miejsce i dla innych części świata oraz ważniejszych ich części, jak Stany Zjednoczone, Indie, Chiny, Japonia i t. p.

Drugą częścią atlasu jest 26 stron wykonanych w druku czarnym a przedstawiających całokształt zjawisk i związków przyrody i człowieka oraz wykresy dla rozlicznych zagadnień gospodarczych zarówno w odniesieniu do poszczególnych krajów, jak i Polski.

Zamyka ten mały, a niezmiernie — jak widzimy — treściwy atlas skorowidz około 10.000

nazw geograficznych zamieszczonych na poszczególnych mapach a umożliwiającą ich odzyskanie. Cechuje całą publikację wzorowa strona graficzna.

E. Kriek: Wychowanie narodowo-polityczne. Przeł. O. Wawrzkowicz. — Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa. Str. 172. Zł 7.80.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 28. XI. b. r. Nr II. W. 8552/36 zawiadomiło, że czasopismo młodzieży szkolnej „K u ż n i a M ł o d y c h“ przestało wychodzić. Ukaże się natomiast „N o w a K u ż n i a“ jako nowe czasopismo młodzieży szkolnej.

Przewodnik Świetlicowy. Praca zbiorowa w 7 częściach pod redakcją Walentego Regulskiego. Cz. II. Lokal i jego urządzenie. Str. 147. Warszawa 1936. Wydawnictwo M. Arcta i Domu Książki Polskiej. Cena zł 2.80.

Przewodnik Świetlicowy. Praca zbiorowa w 7 częściach pod red. W. Regulskiego. Cz. V. Teatralne formy pracy — napisali H. i A. Jabłońscy. 231 str. Wydawnictwo M. Arcta i Domu Książki Polskiej. Warszawa, 1936. Cena zł 5.80.

Dr Feliks Burdecki — Telewizja, czyli jak człowiek nauczył się widzieć na odległość. 61 stron, 20 ilustracyj na 12 tablicach. Dwubarwna okładka J. Szancera. M. Arct, Warszawa, 1936. Cena zł 1.80.

M. Saryusz-Stokowska. Coraz prędzej. 84 str. 35 ryc. na 16 tablicach. Okładka J. Marcina. M. Arct, Warszawa, 1936. Cena zł 2.—.

Zajmujące Czytanki. Serja V. 12 tomików w barwnych okładkach, 384 str. M. Arct. Warszawa, 1936. Cena każdego tomiku zł —.40, 12 tomików zł 4.50.

F. F. Oberhauser. Największa moc. Z. Czyt. 87.

J. M. Taylor. Czarny szyb. Z. Czyt. 88.

M. Gerson-Dąbrowska. Rogata Dusza, Z. Czyt. Nr 89.

L. Hanusz. W pogoni za sławą. Z. Czyt. Nr 90.

Z. Topińska. Pierwsze skrzydła. Z. czyt. Nr 91.

J. M. Taylor. Kamienne róże. Z. Czyt. 92.

Zofia Bardówna. „Jak dobrze nam...“ Warszawa 1936. Instytut Wydawniczy Biblioteka Polska“.

Bohdan Pawłowicz „Kolorowe serce“. Warszawa 1936 r. Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska“.

Liga Morska i Kolonialna. Okręgowa Sekcja Młodzieży nadesłała następujący komunikat:

„Życie narodów jest nieustannym współzawodnictwem, jest walką o pierwszeństwo w wielkim pochodzie dziejowym!

Bój toczy się nieprzerwanie, trwa zarówno w czasie wojny jak i pokoju.

Dzieje powszechne stwierdzają z nieodpartą siłą, że zwycięstwo w owych zapasach zawsze staje się udziałem tylko tych narodów, które na nie zasługują.

Tylko te narody wieńczy laur zwycięski, które stałym, konsekwentnym wysiłkiem zawczasu wprzegają swą młodzież do tych zmagania, budzą w niej wolę nieustępliwej walki, hartują wolę zwycięstwa.

Tak zawsze działa się od tysiącleci, od samego zarania dziejów, tak dzieje się i dziś. Tak zapewne będzie się działo w przyszłości.

Sprawdzianem owych granitowych praw rządzących życiem narodów, jest w szczególności i nasza historia Polski.

Dzisiaj wolny Naród Polski stanął do wielkiego wyścigu pod hasłem zdobycia należnego mu miejsca w Europie. Mocne usadowienie się na Polskim Morzu, nał Bałtykiem, oraz zdobycie zamorskich kolonii jest jednym z potężnych środków na tej drodze.

Skoro Naród Polski chce w owym wielkim często krwawym wyścigu zająć godne jego wielkiej tradycji miejsce i stworzyć sobie silne niezniszczalne zręby pod swoją potęgą i dobrobyt, musi ku temu zdążyć kolejnymi etapami.

Pierwszym przygotowawczym, a zarazem zasadniczym na tej drodze krokiem, to mobilizacja najszerzych rzesz młodzieży pod sztandary Ligi Morskiej i Kolonialnej, oraz zaprawienie jej do systematycznego, szlachetnego współzawodnictwa dla dobra Polski, w dziedzinie urzędowania hasła L. M. K., owych przyszłych zmagania, w których, prócz zasobów materialnych, rozstrzygają przede wszystkim, silna uporczywa wola i organizacja, rozpisuje na terenie podległych sobie Obwodowych Sekcyj młodzieży wielki konkurs obowiązkowości z nagrodami (trwającej od 1 lipca 1936 do 15 listopada 1937) na następujących zasadach:

Ogólny Konkurs rozpada się na:

A) Konkurs, w którym uczestniczą wszystkie Obwodowe Sekcje Młodzieży jako takie (t. j. Kierownictwa) znajdujące się w liczbie 18 na terenie naszego Okręgu L. M. K.

B) Konkurs, w którym uczestniczą wszystkie Koła Szkolne i Pozaszkolne znajdujące się na terenie poszczególnych Sekcyj Obwodowych Młodzieży L. M. K.

C) Konkurs, w którym uczestniczą wszyscy członkowie, należący do poszczególnych Kół Młodzieży Szkolnej i Pozaszkolnej L. M. K. na terenie całego Okręgu.

Ad A). Dwie Obwodowe Sekcje Młodzieży (tj. dwa Kierownictwa), które na terenie całego Okręgu zdobędą najwyższą ilość punktów, w czym 6.100 punktów:

a) za założenie conajmniej 11 (jedenastu) nowych Kół razem 3.300 punktów,

b) liczących razem najmniej 5000 członków (2.800 pktów) otrzymują następujące nagrody:

I-sza. Sekcja Młodzieży (Kierownictwo) dyplom honorowy wraz z żetonem klasy I-szej, oraz prawo dla 2-ch osób odbycia w czasie letnich ferij bezpłatnej kilkudniowej wycieczki morskiej statkiem.

II-ga. Sekcja Młodzieży (Kierownictwo) dyplom honorowy wraz z żetonem klasy II-giej, oraz prawo dla jednej osoby odbycia w czasie ferij letnich bezpłatnej kilkudniowej wycieczki morskiej.

Ad B) Każde Koło, które zdobędzie najwyższą ilość punktów z pośród Kół znajdujących się na terenie danej Sekcji Obwodowej, otrzyma jako nagrodę honorowy dyplom, oraz prawo dla 2-ch osób odbycia w ciągu roku szkolnego 1—3 dniowej wycieczki statkiem n. p. z Krakowa do Sandomierza (łącznie z ewentualnym bezpłatnym przejazdem pociągami z prowincji do Krakowa i z powrotem), którą zorganizuje Okręgowa Sekcja Młodzieży L. M. K.

Czyli w tym Konkursie zostanie nagrodzonych 18 Kół a 36 osób.

Ad C) 3 członków każdego Koła, którzy w danym Kole zdobędą największą ilość punktów, zostaną wyróżnionych w naszej gazecie, a nadto w miarę funduszków otrzymają książki z odpowiednią dedykacją.

Gotąco wierzymy, że ten nasz apel znajdzie pełne zrozumienie w Obwodach, Kółach i w mnogich rzeszach naszej młodzieży, zebranej pod sztandarem Ligi Morskiej i Kolonialnej.

Wierzymy, że w tym wielkim wyścigu pracy, wezmą udział wszyscy członkowie.

Wierzymy, że taką pracą i takim szlachetnym trudem, karne i zwarte szeregi kochanej naszej młodzieży, wydatnie wesprą już wlatującego do boju z ponad sinych wód Bałtyku, Orła Białego Piastów i Jagiellonów.

Po bliższe szczegóły należy zwracać się do PP. Opiekunów szkolnych Kół L. M. K., względnie do Kierowników Obwodowych Sekcji młodzieży L. M. K., znajdujących się we wszystkich miastach powiatowych krakowskiego województwa.

Kierownik Okręg. Sekcji Młodzieży dr Karol Marcinkowski, Wiceprezes Krak. Okręgu LMK. dr Korczyński."

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Przysposobienie rolnicze w szkołach rolniczych.

Zainicjowana przez ś. p. prof. J. Mikułowskiego-Pomorskiego akcja Przysposobienia Rolniczego¹⁾ nabrała żywiołowego rozpędu i ogarnia coraz liczniejsze rzesze młodzieży wiejskiej płci obojga. Akcja rozszerza się nietylko terenowo i liczebnie, lecz i organizacyjnie, gdyż wylaniają się nowe zagadnienia, powstają nowe zespoły, przepracowywujące nowe zadania. Ostatnio na przykład powstają zespoły spółdzielcze.

Liczba zespołów corocznie wzrasta i nadal wzrastać będzie, gdyż aczkolwiek ilość pracującej w P. R. młodzieży jest znaczna, stanowi ona jeszcze niewielki, stosunkowo, procent ogólnej ilości młodzieży wiejskiej, którą należałoby przeszkolić w P. R., poza tym też należy wziąć pod uwagę naturalny przyrost ludności. Organizacje terenowe, uprawnione do prowadzenia akcji wiejskiej P. R., niezawsze posiadają dostateczną ilość sił fachowych, potrzebnych do obsłużenia wszystkich zgłoszonych zespołów i dlatego zdarza się nierzadko, że zespoły, prowadzone przez przodowników, niedostatecznie przygotowanych lub mniej zaradnych i odpornych do przełamywania napotykanymi trudnościami, nie mając dostatecznej pomocy i opieki z organizacji powiatowej (instruktora), nie kończą rozpoczętej pracy i odpadają z akcji.

Wobec powyższego nie bardzo można się dziwić, że zwierzchnie władze P. R. w ostatnich czasach zwracają ku ograniczeniu ilości zespołów do takiej liczby, by można było należycie obsłużyć i aby wszystkie one dotrwały do końca. Zjawisko to nie jest jednak korzystne dla rozwoju P. R. i dlatego, aby powstrzymać zmniejszenie się ilości zespołów, a raczej wydatnie je powiększyć i ilość ich dostosować do rzeczywistych potrzeb wsi, organizacje wojewódzkie i powiatowe P. R. rozpoczęły inną akcję, akcję wciągania do współpracy z P. R. ludzi dobrej woli: personel nauczycielski szkół rolniczych, nauczycieli szkół powszechnych, społeczników wiejskich, a ostatnio pragną widzieć duży udział w P. R. byłych wychowanków szkół rolniczych.

Szkoły rolnicze, już od zarania powstania P. R., biorą w nich wydatny udział, jest on jednak jednostronny i polega na dostarczeniu lokalu na kursy dla przodowników i uczestników P. R., na braniu przez personel nauczycielski udziału w kursach w charakterze prelegentów i na bezpośredniej pracy lustracyjnej zespołów bliżej szkoły położonych.

W początkowych fazach rozwoju P. R. niekiedy prawie cała praca w powiatowych organizacjach P. R. oparta była o nauczycielstwo szkół rolniczych, obecnie jednak przy rozwinięciu P. R. siły nauczycielskie nie mogłyby sprostać za-

daniu bez uszczerbku w pracy szkolnej i dlatego pracę w P. R. należy w pewnej mierze przerzucić na absolwentów szkół rolniczych.

Do pracy tej wychowankowie nasi muszą być b. starannie przygotowani w okresie nauki szkolnej, w przeciwnym razie pomoc ich może się okazać jeśli nie szkodliwą, to w najlepszym razie niepotrzebną.

W większości szkół naszych akcja przygotowywania wychowanków do pracy w P. R. jest już rozpoczęta, w wielu jednak potraktowana jest po macoszemu, uważana często za rzecz mniejszej wagi i tak się też do niej odnoszą niekiedy nasi uczniowie. Trzeba sobie zdać jasno sprawę, że wychowankowie nasi zetkną się z akcją P. R. na terenie wsi, że będą musieli zająć w stosunku do tej akcji jakieś stanowisko. Bez wątpienia musi to być stanowisko czynne i rozumne, względnie przychylnie.

Wychowanek szkoły rolniczej powinien wyjść ze szkoły z tym przekonaniem, że w pracy P. R. znajdzie możliwość dalszego kształcenia się i ugruntowania nabytych wiadomości, a z drugiej strony możliwość wypróbowania swych sił i użytkowania w praktyce umiejętności, których, bezpośrednio po ukończeniu szkoły rolniczej zastosować gdzie indziej nie ma możliwości. Poza tym w zespole P. R. znajdzie on zaprawę do życia społecznego i karność organizacyjnej.

Z dociekań powyższych wynika, że w szkołach rolniczych należy z uczniami przeprowadzać kurs P. R., a to celem nadania im właściwego kierunku w przyszłej samodzielnej pracy.

Sprawę należy potraktować poważnie i nie stwarzać czegoś niewykończonego, opartego tylko o niektóre, często drugorzędne elementy pracy, stosowanej w P. R.

Pewne szkoły poszły już tak daleko w przygotowywaniu wychowanków do pracy w P. R., że zdobyły się na specjalne urządzenia (chlewki do konkursowego wychowu prosiąt, klatki dla królików i t. p.). Urządzenia te powinny być wykorzystane, niestety niezawsze to ma miejsce.

Im różnorodniejsze będą zespoły szkolnego P. R., tym korzystniejsze to będzie dla uczestników, gdyż będą zdobywać wiadomości bądź bezpośrednio z zakresu przepracowywanego zagadnienia, bądź pośrednio, obserwując pracę zespołów, które rozwiązują inne tematy.

Najkorzystniejszym byłoby stworzyć w każdej szkole trojakiemu rodzajowi zespoły: produkcji roślinnej — rolniczej, produkcji warzywniczej i produkcji hodowlanej.

Ze względu na brak odpowiednich urządzeń zespoły hodowlane spotyka się znacznie rzadziej niż rolnicze i warzywnicze.

Uczeń powinien należeć tylko do jednego zespołu, dobrowolnie wybranego. Należenie do większej ilości zespołów, co się niekiedy w szko-

¹⁾ „Czem jest P. R.“? — prof. Józef Mikułowski-Pomorski i Zygmunt Kobylński.

łach zdarza, uznać należy za niepożądane. Chodzi o to, by praca była wykonana jak najlepiej, a to przy należeniu już tylko do dwóch zespołów najczęściej nie da się porządnie skutecznie ze względu na inne obowiązujące w szkole zajęcia. Za zasadę trzeba sobie postawić: lepiej mało, a dobrze.

Zanim przystąpi się do organizowania szkolnych zespołów P. R. należy uzgodnić pracę z powiatową organizacją P. R. i poprowadzić szkolne P. R. według zasad, jakie będą obowiązywać zespoły w terenie.

Oparcie szkolnego P. R. wyłącznie na wykonywaniu pracy fizycznej przy obróbce poletek konkursowych, co się stosuje w niektórych szkołach, bez wyznaczenia przodowników, bez przeprowadzania lustracji, bez zaopatrzenia uczestników w odpowiednią literaturę, bez czasopisma „Przysposobienie Rolnicze“, bez prowadzenia obowiązujących notatników, bez dokonywania ocen ostatecznych wyników pracy, bez brania udziału w terenowych pokazach, uznać należy, zasadniczo, za akcję niewystarczającą. W ten sposób prowadzona praca P. R. nie przyniesie, zdaje się, korzyści nikomu — może tylko szkole, która otrzyma darmo wyprodukowane przez uczniów-konkursistów produkta, w wielu wypadkach dużo ładniejsze, niż szkolne.

W większości szkół poletka konkursowe uczniów, względnie hodowany przez nich inwentarz przedstawia się bez zarzutu (bywa też i inaczej), nie jest to jednak wystarczające do osiągnięcia pełnej sprawności uczniów w P. R.; do tego potrzebne jest należyte przestrzeżenie strony dydaktycznej i organizacyjnej. P. R. nie jest przewidziane w programach szkolnych, które były układane przed powstaniem tej akcji. P. R. zostało wprowadzone do szkół rolniczych przez życie, nie jest jednak obowiązujące i nie ma żadnego musu prowadzenia tej pracy na terenie szkoły; jeżeli jednak do niej się przystąpiło, musi się ją wykonać jak najlepiej. Odnoszenie się uczniów do pracy w szkolnym P. R. jest różnorodne, przeważnie jednak podejmują ją chętnie. Dobre chęci nie wystarczą, trzeba nadać kierunek i całą rzecz konsekwentnie doprowadzić do końca i tu szkoła znajdzie pole do działania.

Z ogólnych zasad prowadzenia szkolnego P. R. wydaje się, że dość ważne będą następujące:

- 1) dobrowolność należenia do P. R. względnie wyboru tematu do opracowania,
- 2) tworzenie, w miarę możliwości, różnorodnych zespołów, z tym, że uczestnictwo każdego ucznia ograniczone zostanie do jednego zespołu,
- 3) strona organizacyjna zostanie uzgodniona z powiatową komisją P. R. i zachowane zostaną wszystkie elementy dobrze prowadzonego P. R.,
- 4) pozostawienie znacznej samodzielności przodownikom i członkom zespołów przy jednocze-

snym nadzorowaniu przez wyznaczonych opiekunów, by praca szła sprawnie i doprowadzona była do końca.

5) zarezerwowanie w rozkładzie zajęć pewnego określonego czasu do wykonywania czynności, związanych z P. R.,

6) przestrzeżenie zasad zdrowej konkurencji,

7) przestrzeżenie w pracy zespołów momentu kalkulacyjnego i niedopuszczanie do zużycia nadmiernej ilości nawozów pomocniczych lub zbyt intensywnego żywienia sztuk inwentarza konkursowego, co powoduje osiąganie niekiedy rekordowych rezultatów, lecz zasadniczo deficytowych,

8) przepracowanie zagadnienia podziału zysków z uzyskanej produkcji. Problem ten trudny jest do rozwiązania. Najczęściej zdarza się, że szkoła zabiera dla siebie cały dorobek uczniów. Nie wydaje się to uzasadnione i słusznym byłby podział zysków, a to ze względów wychowawczych, by uczeń nie czuł się pokrzywdzony, wyzyskiwany przez szkołę oraz, by za swą pracę, często b. staranną i wyteżoną, miał nie tylko moralne przeświadczenie o dobrym rozwiązaniu zagadnienia, ale także, by za nią otrzymał zapłatę. Stosunkowo najłatwiej rozwiązać tę sprawę przy konkursach wychowu zwierząt; wtedy uczeń zakupuje prosię czy królika, otrzymuje ze szkoły paszę po cenach targowych, paszę treściwą zakupuje w szkole bądź w składach i wtedy jest całkowicie odpowiedzialny za osiągnięte straty lub zyski, które obciążają jego rachunek. Trudniejsze jest rozwiązanie podziału ewentualnych zysków w konkursach, w których szkoła dostarcza członkom P. R. gruntu pod uprawy. Do rozwiązania tego problemu można podejść w rozmaity sposób; chodzi o to, by miał on słusne podstawy. Można naprzykład grunt oddać zespołowi w dzierżawę i odkupić od niego produkta na potrzeby szkoły, względnie, gdzie jest prowadzona kooperatywa wyżywieniowa, przeprowadzić uchwałę oddania produktów na potrzeby tej kooperatywy i t. p. Sprawę tę każda szkoła przepracować winna z osobna. Wyniki z przeprowadzonych doświadczeń wskażą właściwą drogę, jaką iść należy.

A teraz ostatnie zagadnienie: jaką rolę odegrać mają wychowankowie szkół rolniczych w pracy P. R. swojego powiatu? Wydaje się, że najodpowiedniejszą rolę będzie stać się przodownikami zespołów konkursowych. Rola skromna, lecz doniosła, warunkująca dobre prosperowanie i rozwój Przysposobienia Rolniczego w terenie. W ten sposób wychowankowie odplacą się społeczeństwu za wyłożone nakłady na ich naukę przez zaprawianie licznej rzeszy młodzieży wiejskiej do stosowania racjonalniejszych metod gospodarowania w odziedziczonych gospodarstwach.

J. Grabowski.

Z prac Kuratorium.

I HIGIENA.

A. Stan higieny i opieki higieniczno-lekarskiej w szkołach Okręgu Szkolnego Krakowskiego w roku szkolnym 1935/36.

Szkoły powszechnie.

W roku sprawozdawczym uczęszczało do 4005 szkół 812,000 dzieci, w województwie krakowskim 322,088, w kieleckim 490,000.

Stopniowa poprawa warunków sanitarnych szkół, oraz mniejsze przeludnienie izb szkolnych, występujące od kilku lat w związku z akcją budowy nowych szkół, zaznaczyła się w dalszym ciągu w roku szkolnym 1935/36. Poprawa jest stała, jednak jeszcze nie wystarczająca, a obciążenie izb szkolnych zwłaszcza w województwie kieleckim niezmiernie wysokie.

Urządzenia higieniczne szkół powszechnych, z wyjątkiem nowych, wzorowych budynków, przedstawiają przeważnie duże braki. Na pierwszym miejscu wymienić należy złą wentylację, brak szatni, sal gimnastycznych, odpowiednich ustępów. Bardzo mała liczba szkół, bo tylko 28 posiada własne kąpieliska. Prawdziwą kłeską są złą, niedostosowane do wzrostu ławki.

W roku sprawozdawczym i w tym kierunku nastąpiła pewna poprawa, a to drogą budowy i przebudowy nieodpowiednich ustępów, tworzenia boisk szkolnych, szatni tam, gdzie warunki na to pozwoliły, oraz odświeżania lokali szkolnych. Wymienić tutaj należy w pierwszym rzędzie Radom, gdzie w roku sprawozdawczym w szeregu nieodpowiednich wynajętych lokali szkolnych polepszone znacznie stan higieniczny.

Opiekę higieniczno-lekarską nad szkołami powszechnymi z 90 miast naszego Okręgu zorganizowało tylko 12 miast. Najlepiej urządzoną opiekę posiada Kraków, gdzie, prócz 9 lekarzy szkolnych i 8 higienistek szkolnych, prowadzących akcję profilaktyczną na terenie szkoły, dobrze postawione jest również lecznictwo. Młodzież szkolna korzysta z 2 ambulatoriów dentystrycznych, ambulatorium helioterapeutycznego oraz szeregu poradni szkolnych. Z innych miast stałą opiekę posiada Biała (1 lekarz), Częstochowa (3 lekarzy, 4 higienistki), Dąbrowa Górnicza (1 lekarz, 3 higienistki), Kielce (2 lekarzy i 2 higienistki), Ostrowiec (1 lekarz), Olkusz (1 lekarz), Nowy Sącz (1 lekarz), Radom (2 lekarzy, 1 dentystka, 5 higienistek), Sosnowiec (5 lekarzy, 1 higienistka), Wadowice (1 lekarz), Zakopane (1 lekarz). — Nadto w Suchoj, Tarnowie, Opocznie, Końskich, Skarżysku po 1 higienistce.

Niezmiernie ważna sprawa organizacji stałej opieki lekarskiej nad młodzieżą szkół powszechnych, trudna do rozwiązania ze względów ekonomicznych, jest nadal kwestią palącą. W ostatnim roku zaznacza się w tym kierunku samorzutna działalność pewnych organizacji. Tak n. p. Czerwony Krzyż, doceniając doniosłość opieki lekarskiej w szkołach, w niektórych swych ośrodkach poruczał opiekę nad dziećmi

szkolnymi swym lekarzom. W niektórych powiatach np. w Olkuszu zadanie to przejęło Towarzystwo Przeciwgruźlicze, — w powiecie miechowskim lekarze ośrodków zdrowia odwiedzają okresowo szkoły swych rejonów.

W roku sprawozdawczym w związku z akcją zwalczania jaglicy lekarze powiatowi przebadali w szkołach powszechnych miejskich i wiejskich 158.620 dzieci.

Zdrowotność młodzieży szkół powszechnych, jak to wynika z sprawozdań lekarzy, jest niezadowolająca. W Krakowie np. na 10.000 zbadanych dzieci stwierdzono 4.200 schorzeń. Chorobowość wynosiła więc 42% (nie licząc próchnicy zębów). Złe odżywionych było 15%, powiększenie gruczołów chłonnych stwierdzono u 35% dzieci, cierpienia oczu u 10%. Kalek było 123. Jeszcze gorzej przedstawia się stan zdrowotny Zagłębia i niektórych powiatów podhalańskich, w których złą odżywiona młodzież wykazuje małą wartość biologiczną. Z chorób infekcyjnych najczęstsze były w roku sprawozdawczym wypadki anginy, odry, płonicy, błonicy. Dzieci z stwierdzoną gruźlicą eliminowane były ze szkoły, przy czym w miarę możliwości starano się zapewnić im odpowiednie leczenie. Dzieci zagrożone i podejrzane o zmiany gruźlicze, w miejscowościach, gdzie na to pozwalały warunki, były prześwietlane i pozostawały pod specjalną opieką lekarzy szkolnych. Dzieci słabowite u- względniiane były przed innymi przy dożywianiu i wyjeździe na kolonie.

Wszawica w szkołach, pozostających pod stałym nadzorem higieniczno-lekarskim, była nieznaczna i stwierdzana tylko z początkiem roku. Działalność higienistek szkolnych na polu podniesienia czystości osobistej młodzieży szkolnej zaznaczyła się w sensie wybitnie dodatnim. Znacznie natomiast gorzej przedstawiają się szkoły pozbawione opieki higienicznej.

Warunki życia znacznej części młodzieży szkół powszechnych są niekorzystne i niehigieniczne. Większość mieszka w 1 osobowych, przeludnionych mieszkaniach, nie ma osobnego łózka, odżywia się niedostatecznie lub niewłaściwie. Znaczny odsetek, jak wynika z przeprowadzonej ankiety, używa alkoholu (najczęściej rodzice używający alkoholu zachęcają sami dzieci do picia).

Gorąca propaganda abstynencji wśród młodzieży i kół rodzicielskich jest jednym z najpilniejszych zadań doby obecnej.

Kolonie i półkolonie w roku sprawozdawczym organizowane były sprawnie. Kolonie miały charakter wypoczynkowy, z wyjątkiem kilku kolonii leczniczych w Rabce. Na kolonie przyjmowane były przede wszystkim dzieci bezrobotnych, oraz dzieci słabowite. Wszystkie dzieci wyjeżdżające na kolonie badane były przez lekarzy i szczepione ochronnie przeciw błonicy.

Akcja dożywiania młodzieży szkolnej, prowadzona przez Inspektoraty Szkolne przy ofiarnej pomocy nauczycielstwa, komitetów rodziciel-

skich, subwencji samorządów i instytucji społecznych, Funduszu Pracy przedstawia się po-myślnie w miastach, słabo natomiast i niewystarczająco objęła szkoły wiejskie. O rozmiarach akcji dożywiania świadczą najwymowniej następujące cyfry:

W r. szk. 1935/36 dożywiano młodzież szkolną

W powiecie	Młodzież miejska	Młodzież wiejska	Razem
białskim	778	1802	2508
buskim	377	219	3502
częstochowskim	3300	1010	4310
gorlickim	700	3000	3700
w m. Krakowie	5430	—	5430
krakowskim	1503	1908	3411
koneckim	300	3836	4136
kieleckim	309	512	821
mieleckim	1150	150	1300
miechowskim	400	120	520
nowotarskim	194	414	608
nowosądeckim	5000	5000	10000
ostrowskim	1613	491	2104
radomskim	2740	420	3160
sosnowieckim	9426	5229	14655
tarnowskim	3780	1720	5500
wadowickim	998	1113	2111
żywieckim	414	3088	3502
	38412	30012	68434

Informacje lekarzy powiatowych, szkolnych, inspektorów i nauczycielstwa wskazują jednak na konieczność wydatniejszego dożywiania dzieci wiejskich w najbiedniejszych przynajmniej powiatach. Odżywianie dzieci małorolnych i bezrolnych w tych powiatach przedstawia się wręcz rozpaczliwie w miesiącach zimowych i wiosennych (przednówkowych). Dzieci te nierzadko przychodzą do szkoły na czczo, w następstwie czego wypadki zasłabnięć, a nawet omdleń nie należą do rzadkości. Zebrany materiał statystyczny z wymienionych powiatów wykazuje, że 68.538 dzieci szkół wiejskich potrzebuje dożywiania, a ponieważ dożywiano tylko 27.393 młodzieży, 41.145 dzieci wiejskich czeka jeszcze na pomoc!

Szkoły średnie ogólnokształcące, zakłady kształcenia nauczycieli i szkoły zawodowe.

W roku sprawozdawczym uczęszczało do szkół średnich ogólnokształcących 29.401 młodzieży (18.708 chłopców i 10.693 dziewcząt), do zakładów kształcenia nauczycieli 1.797, do szkół zawodowych 5.570 (w tym do rolniczych 936), do szkół dokształcających 14.739 młodzieży.

Poziom higieniczny szkół średnich przedstawia się znacznie korzystniej niż szkół powszechnych, a to nie tylko dzięki lepszym budynkom i urządzeniom, lecz także dzięki mniejszemu obciążeniu izb szkolnych, oraz stałej opiece lekarskiej.

Z ważniejszych poczynąń w kierunku poprawy warunków higienicznych szkół w r. 1935/36 zanotować należy dobudowę nowego skrzydła z salą gimnastyczną i kąpieliskiem w państw. gimnazjum żeńskim im. J. Słowackiego w Cze-

stochowie, ukończenie sali gimnastycznej i kąpieliska w gimnazjum męskim w Olkuszu, urządzenie kąpieliska w państw. gimnazjum im. E. Plater w Sosnowcu, urządzenie sali gimnastycznej i kąpieliska w państw. gimnazjum w Dębicy, budowę nowego skrzydła w państw. gimnazjum żeńskim im. Chałubińskiego w Radomiu, budowę ustępów splukiwanych w państwowym gimnazjum w Miechowie, urządzenie należytej studni w seminarium w Solcu, przebudowę ustępów w państwowym gimnazjum im. A. Witkowskiego w Krakowie, oraz im. J. Śniadeckiego w Kielcach, rozbudowę gimnazjum M. Gajl w Radomiu, nadto większy remont w szeregu szkół.

W szkołach zawodowych w r. sprawozdawczym nastąpiła przebudowa starego budynku szkolnego w Maczkach, całkowity remont i modernizacja starego budynku szkoły rzemieślniczo-przemysłowej w Sosnowcu, urządzenie kąpieliska i sali gimnastycznej, oraz usunięcie odlewni z budynku warsztatowego w szkole górniczo-hutniczej w Dąbrowie Górniczej. W szkole rzemieślniczej w Olkuszu znajduje się w trakcie budowy nowoczesna hala warsztatowa i urządzenie kąpieliska i szatni. W szkole rzemieślniczej w Częstochowie i Zawichoście przebudowano w myśl zasad higieny budynki warsztatowy. W Radomiu w szkole technicznej kolejowej dobudowano nowe skrzydło. W szkole chemiczno-garbarskiej w Radomiu w budowie nowoczesne warsztaty.

Opieka lekarska w państwowych szkołach średnich w r. 1935/36 nie uległa większej zmianie. W kilku tylko b. licznych gimnazjach w Krakowie czas pracy lekarzy został nieznacznie zwiększony i wahał się od 7—10 godzin tygodniowo, w gimnazjach na prowincji czas pracy wynosił 6 godzin tygodniowo. W zakładach prywatnych liczba godzin lekarskich była przeciętnie znaczniejsza. Korzystniej również przedstawiała się opieka w szkołach zawodowych, gdzie ilość godzin pracy lekarza wynosiła 1 godzinę w stosunku do 20—30 uczniów. Z szkół rolniczych 3 zakłady (w Białej, Czernichowie i Cieszynie) posiadały stałą opiekę lekarską, a 18 zakładów miały tylko opiekę niestałą i niewystarczającą, spełnianą przeważnie dorywczo przez lekarzy powiatowych i sejmikowych. Lekarze na ogół poświęcali młodzieży znacznie większą ilość czasu ponad umówioną normę, gdyż, prócz pracy zapobiegawczej w myśl współczesnych założeń higieny szkolnej, dużo czasu poświęcali na leczenie biednej młodzieży, nieuprawnionej do leczenia w żadnej instytucji społecznej.

Opieka dentystyczna w r. sprawozdawczym została rozszerzona przez utworzenie nowych 2 gabinetów dentystycznych w państwowym gimnazjum w Żywcu i państwowym gimnazjum I w Tarnowie. Nadto, prócz godzin przydzielonych przez Kuratorium, Komitety rodzicielskie w kilkunastu zakładach opłacały młodzieży pomoc dentystyczną. Mimo tego opieka dentystyczna jest nadal niewystarczającą, gdyż stan uzę-

bienia młodzieży zwłaszcza męskiej jest na ogół zły i około 70% uczniów cierpi na próchnicę zębów.

Z poradni szkolnych, zorganizowanych przez Kuratorium przy Klinikach U. J. w Krakowie, a przeznaczonych zasadniczo dla szkół średnich Okręgu, korzystała również i młodzież szkół powszechnych, a nawet w niektórych poradniach, jak np. „dla wad wymowy“ stanowiła większość leczących się. Ponadto dla młodzieży szkół powszechnych czynne były poradnie zorganizowane przez samorządy w Krakowie, Radomiu, Sosnowcu.

W roku sprawozdawczym zorganizowana została poradnia sportowa przy Klinice Chorób Wewn. U. J. W poradni tej udzielano porad przede wszystkim młodzieży międzyszkolnych klubów sportowych, oraz we wszystkich wypadkach spornych lub niespornych dla lekarzy szkolnych, a pozostających w związku z wychowaniem fizycznym. Utworzenie tej poradni wypełniło dotkliwą lukę w dobrze już zorganizowanej sieci naszych poradni.

Ponad to w r. szk. 1935/36 czynne były w Krakowie poradnie:

internistyczna (744 porad), dla dzieci i młodzieży nerwowej (568 porad), okulistyczna (850 porad), ortopedyczna (132 porady), dla wad wymowy (1117 porad), dla chorób uszu, nosa i gardła (719 porad), dla chorób skórnych (440 porad).

Z kolonij letnich korzystało w r. 1935/36 3.165 młodzieży. Najkorzystniejsze warunki miały kolonie stałe, rozporządzające własnym budynkiem, dostosowanym do potrzeb i celów kolonij (np. kolonia w Harbutowicach, w Węgierskiej Górcie, Rabce, Jeleśnej, Olsztynie, Porębie W.). Kolonie niestałe, umieszczone w budynkach szkolnych lub wynajętych nie zawsze rozporządzały dostateczną ilością izb, brak było czasem infirmerii i nie zawsze normy przestrzenne sypialni odpowiadały liczbie kolonistów. Na ogół przeciętny poziom higieniczny kolonij w b. r., w porównaniu z latami ubiegłymi był wyższy. Szerog większych kolonij (w Rabce, Mszanie, Porębie W., Kobiernicy, Węgierskiej Górcie, Rytrze, Zakopanem) miał stałą opiekę lekarską. Wychowanie fizyczne stosowane było w szerokiej mierze. Odżywianie dobre, przeciętny przybytek na wadze 2—3 kg. Zdrowotność na ogół zadowalająca. Z chorób infekcyjnych było kilkanaście wypadków płonicy.

W r. 1935/36 urządzono kilka nowych internatów (w szkole rolniczej w Białej, państwowym gimnazjum w Końskich, państw. szkole zawodowej w Krakowie, państw. gimnazjum w Olkuszu, w szkole rzemieślniczej w Świątnikach). W roku sprawozdawczym przeciętny poziom higieniczny internatów znacznie się podniósł. Niewątpliwie jest to następstwem kursu, urządzonego przez Kuratorium dla kierowników internatów w m. marcu w Zakopanem.

Propaganda higieny w szkole i przez szkołę.

Podobnie, jak w latach ubiegłych, w roku sprawozdawczym odbył się kurs dokształcający z zakresu higieny szkolnej dla nauczycieli szkół powszechnych. Na innych kursach urządzonych przez Kuratorium uwzględniany był również dział higieny. — Kursy z zakresu higieny szkolnej, prowadzone od kilku lat, wzmogły niewątpliwie zainteresowanie nauczycielstwa zagadnieniami współczesnej higieny szkolnej, oraz zdrowiem młodzieży i nadały właściwy kierunek pracy nauczycielstwa w tej dziedzinie.

W zakresie dokształcania lekarzy szkolnych odbywały się w Krakowie okresowe posiedzenia lekarzy z referatami naukowymi.

We wszystkich szkołach średnich, prócz systematycznych wykładów higieny, prowadzone były pogadanki na temat higieny życia codziennego oraz walki z chorobami społecznymi.

Propaganda higieny szerzona była przez lekarzy szkolnych, nie tylko wśród młodzieży, lecz i kół rodzicielskich drogą referatów i odpowiednich pogadanek.

W roku sprawozdawczym w Krakowie i większych miastach Okręgu odbyły się dla rodziców i wychowawców odczyty na temat psychopatologii wieku pokwitania.

B. Plan pracy na rok szkolny 1936/37.

W roku szkolnym 1936/37 zamierzenia w dziale higieny, obejmą:

- 1) Wzmoczenie opieki higieniczno-lekarskiej nad szkołami powszechnymi.
- 2) Wprowadzenie dożywiania na teren najouboższych szkół wiejskich w okresie zimowym i wiosennym.
- 3) Kontynuowanie akcji opieki szkół średnich nad powszechnymi.
- 4) Rozszerzenie opieki dentystrycznej w szkołach średnich (tworzenie nowych gabinetów dentystrycznych).
- 5) Reorganizację poradni sportowej dla młodzieży w Krakowie i rozszerzenie jej działalności.
- 6) W zakresie kontroli warunków sanitarnych egzekwowane będą w b. r. szk. zalecenia wydane w związku z odbytymi wizytacjami w roku ubiegłym.

Szczególne uwagi zwrócona będzie na organizację nowych, oraz należyte wykorzystanie i poprawę dawniej już istniejących urządzeń, mających na celu podniesienie zdrowotności młodzieży (kąpieliska, bursy, internaty, kolonie i t. p.).

7) W dziale propagandy higieny, przewiduje się kurs dokształcający z zakresu higieny szkolnej dla nauczycieli szkół powszechnych, a referaty i odczyty dla Kół rodzicielskich. W Krakowie odbywać się będą nadal stałe posiedzenia lekarzy szkolnych (referaty naukowe, dyskusje) oraz rejonowe konferencje lekarzy szkolnych

w Częstochowie, Kielcach, Radomiu, Sosnowcu i Tarnowie.

8) W związku z ostatnimi spostrzeżeniami, notowanymi w prasie lekarskiej, dokonane będzie przepracowanie zagadnienia wpływu obecnie stosowanych ćwiczeń cielesnych na układ krążenia.

II.

WYCHOWANIE FIZYCZNE.

A. Sprawozdanie za rok szkolny 1935/36.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zawodowe.

Praca w tych szkołach zdobyła wyraźne formy organizacyjne, stwarzając trwałe podstawy do dalszej ewolucji jej metod i spotęgowania wyników.

Realizacja programu wygląda rozmaicie. Zależy to od wyposażenia szkół w możliwości pracy, jak: sale gimnastyczne, boiska, stadiony, tereny do ćwiczeń sportowych i t. p. oraz od umiejętności nauczyciela. Na ogół nie osiągają szkoły wyników w zakresie ćwiczeń sportowych, wycieczek i gier polowych, a to dlatego, że wielu nauczycielom brak wprawy w tym dziale ćwiczeń, a w wielu też szkołach nie pokonano jeszcze trudności w umieszczeniu tych zajęć w ogólnym planie prac, zamierzeń i trosk danej szkoły. Są jednak szkoły, które zdołały i w tym dziale osiągnąć wyniki, zdobywając możliwości do zorganizowania nauki pływania w wynajętych basenach, do nauki jazdy na nartach w osiedlach i koloniach, do wioślowania czy odbywania wycieczek, połączonych z grami polowymi a nawet z biwakowaniem, tudzież wycieczek turystycznych. Na wyraźne podkreślenie zasługuje fakt, że kilka szkół posiada już własne namioty, do czego niewątpliwie przyczyniło się także harcerstwo. W pozostałych działach ćwiczeń cielesnych wiele szkół osiąga wysoki poziom wyników, utrzymując właściwą proporcję między poszczególnymi działami.

Należy przypuszczać, że braki, o których była mowa, zostaną rychło usunięte, albowiem stały się one troską nauczycielstwa. Żywym i cennym wyrazem tych trosk jest bezinteresowna praca nauczycieli w szkolnych Klubach Sportowych, oraz w Rejonowych Ośrodkach wychowania fizycznego. Są to instytucje, które w wysokim stopniu przyczyniły się do podniesienia wartości metod i wyników. Zostały one zorganizowane przed trzema laty w ośmiu miejscowościach: Białej, Częstochowie, Kielcach, Krakowie, Radomiu, Sosnowcu, Nowym Sączu i Tarnowie. Charakter i metoda prac w Ośrodkach ulega ciągłym zmianom ku lepszemu. Początkową formą pracy były lekcje pokazowe różnych typów i połączona z nimi dyskusja. Obecnie wytwarza się w Ośrodkach atmosfera wspólnoty i pracy zespołu, a głównym i wspólnym zagadnieniem jest zagadnienie: jak uczyć aby wszechstronnie i harmonijnie usprawnić,

jak i co egzekwować, aby wychowywać. Z tego globalnego zagadnienia powstają bardziej szczegółowe i konkretne z dziedziny metodyki, dydaktyki i organizacji. Obecna forma pokazów na konferencjach Ośrodków przeważnie bywa dostosowywana do zagadnień powyższych, a o bok nich omawiane i opracowywane bywają zagadnienia ogólniejsze, wykraczające poza szkołę, jako kontakt z prasą i instytucjami społecznymi (Miejskie i Powiatowe Komitety W. F.), urządzenie wspólnych lodowisk, torów saneczkowych, boisk i t. p. Bardzo cenne wartości do prac i zainteresowań członków Ośrodków wnoszą lekarze szkolni, którzy w 2-ach Ośrodkach współpracują stale i ciągle, w innych — doraźnie. Ilość zebrań Ośrodka została ustalona na trzy w ciągu roku szkolnego.

O Szkolnych Klubach Sportowych już po rocznej pracy można powiedzieć, że jest to instytucja bardzo pożyteczna i potrzebna.

Wyrazem tego jest bezinteresowne podjęcie się pracy przez pp. dyrektorów i nauczycieli oraz żywe zainteresowanie i ambicje młodzieży, skierowane ku temu, aby zostać członkiem Klubu. — W tych warunkach praca próbna pozwoli w niedługim czasie ustalić wyraźne wytyczne i normy. Zaznaczyć trzeba, że dotychczasowa krótka działalność Szkolnych Klubów Sportowych zdołała zbliżyć młodzież poszczególnych szkół, niwelując wszelkie antagonizmy, oraz podnieść zdrowe ambicje sportowe. Obecnie młodzież najbardziej pasjonuje się współzawodnictwem ze Szkolnym Klubem, co należy uznać za zjawisko pierwszorzędного znaczenia, bo, gdy młodzież, czując potrzebę sportowania, zrozumie jego istotną wartość i nabierze przekonania do dyscypliny sportowej, wówczas sport stanie się czynnikiem ukulturalniającym młodzież, a to zadanie zostało otoczone najczulszą troską Szkolnych Klubów Sportowych.

Dotychczas powstało w Okręgu 5 Klubów: Kraków, Radom, Sosnowiec, Nowy Sącz i Tarnów.

W tym dziale szkolnictwa wypada jeszcze wymienić doroczny kurs narciarski w Jurgowie.

Szkolnictwo powszechne.

W tym dziale szkolnictwa zagadnienie wychowania fizycznego młodzieży sprowadza się do odbywania, godzin lekcyjnych ćwiczeń cielesnych w takiej ilości, jaką przewiduje program dla szkół każdego stopnia organizacyjnego, t. j. od pół godziny do 2-ech tygodniowo.

Do wyjątków należą szkoły wyposażone w sale gimnastyczne, to też ćwiczenia cielesne realizowane są w pełni tylko w okresie boiskowym. Mimo niesprzyjających warunków realizacja programu wychowania fiz. w szkołach powszechnych z roku na rok polepsza się, a to dzięki temu, że nauczycielstwo nabrało przekonania o wartości tego przedmiotu tak pod względem zdrowotnym jak i wychowawczym, co z kolei rozbudziło pęd do dokształcania się w zakresie tego przedmiotu. — O powyższym świadczą następujące cyfry:

W każdym powiecie odbyły się tygodniowe kursy, w których wzięło udział 1720 osób; we wszystkich obwodach szkolnych odbyły się konferencje rejonowe poświęcone temu zagadnieniu, w pięciu obwodach z udziałem instruktora Kuratorium. Kurs wakacyjny w. f. ukończyło 520 osób, kurs instruktorski — 32 osoby. Zgłoszeń na roczny kurs w. f. do Poznania bywa rocznie ponad 50. Egzamin z Wyższego Kursu Nauczycielskiego w charakterze eksternistów w przeciągu dwóch ostatnich lat zdało 21 osób.

Z tego wynika, że bierna postawa nauczycielstwa zamienia się na czynną, wykazując wiele zaradności i pomysłów. Chcąc nadać temu wyraźniejszy kierunek ogólny, Kuratorium zorganizowało w lutym b. r. w Jurgowie tygodniowy kurs dla t. pp. Inspektorów i Podinspektorów, którzy objęli wychowanie fizyczne jako specjalne zagadnienie w Inspektoracie.

Wiele szkół zdobyło sobie teren pod boiska szkolne, a prawie każda szkoła zaopatrzyła się w konieczne akcesoria, jak piłeczki, krążki, skakanki, odznaki i t. p., co przeważnie wykonano na godzinach zajęć praktycznych. W wielu obwodach na terenie rejonów konferencyjnych nauczyciele ze specjalnym przygotowaniem podjęli się roli „doradców“, udzielających pomocy nauczycielstwu. W bieżącym roku opracowuje się zagadnienie ciągłości nauczania w szkołach III stopnia.

B. Plan pracy na rok szkolny 1936/37.

Ogólny kierunek pracy Kuratorium idzie po linii równorzędnego traktowania poszczególnych działów wychowania fizycznego, objętych programami; siłą rzeczy na pierwszy plan wysuwają się te działy, których realizowanie — głównie ze względów dydaktycznych — napotyka wciąż jeszcze na pewne trudności, a więc sporty oraz gry i ćwiczenia polowe. Drugą trudnością — obok względów natury dydaktycznej (brak doświadczenia, a czasem i przygotowania nauczycieli) — jest brak warunków potrzebnych do pracy programowej w tych działach. Tu należy

skierować uwagę dyrekcji szkół na konieczność zaopatrzenia zakładów w niezbędny do skutecznej realizacji programu sprzęt sportowy.

Szkolnictwo powszechne będzie — jak dotychczas — terenem krótkich kursów metodyczno-informacyjnych, organizowanych w porozumieniu z Inspektorami, przy czym punkt ciężkości tych konferencyj spoczywać będzie na zagadnieniu pracy w warunkach trudnych — wciąż jeszcze w Okręgu najczęstszych — oraz na podniesieniu zaradności nauczycielstwa w zakresie zaopatrzenia szkół w przybory do zabaw, gier i sportów.

W zakresie szkolnictwa średniego praca skupia się w ośmiu Ośrodkach Rejonowych wychowania fizycznego. Z zagadnień opracowywanych na konferencjach rejonowych, wysuną się na czoło zagadnienia związane ze sportem w szkole. Główną trudnością szkół, a więc i głównym zadaniem Ośrodków staje się związek w organiczną całość pracy nad sportem z gimnastyką, która jest podstawą pracy nad wychowaniem fizycznym w szkole. Z innych zagadnień aktualną będzie sprawa współpracy z lekarzami szkolnymi. Baczna będzie również obserwacja pracy Szkolnych Klubów Sportowych i współdziałanie z opieką Klubów.

W zakresie wizytacji i instruowania szczególną uwagę otoczeni będą nauczyciele młodszy, odbywający praktykę przedegzaminacyjną.

Szkoły zawodowe stanowią teren pod względem potrzeb wychowania fizycznego jeszcze zaniedbany. — Koniecznością tu będzie dostosowanie programów do warunków pracy i potrzeb różnych rodzajów szkół zawodowych. Dostosowywanie programów pójdzie po linii — z jednej strony profilaktyki zawodowej (preciwdziałania szkodom, jakie powoduje praca w danym zawodzie) — z drugiej po linii wyrobienia pewnych dyspozycji fizycznych, przydatnych przy wykonywaniu zawodu. Dużo korzyści może tu przynieść projektowany kurs dokształcający dla nauczycieli szkół zawodowych.

Z działalności ognisk metodycznych.

I. Ognisko j. polskiego w Krakowie.

Pierwsza tegoroczna konferencja rejonowa nauczycieli języka polskiego odbyła się w Krakowie, dnia 3 października, w czasie zjazdu kierowników ognisk metodycznych języka polskiego z całej Polski. Tematem jej było przede wszystkim zdanie sprawy z realizacji programu i całej pracy polonistycznej w III kl. gimnazjalnej, a następnie zagadnienie raczej dydaktyczno-technicznej natury, a mianowicie zasady rozkładu materiału naukowego w pracy szkolnej.

Konferencja rozpoczęła lekcja kierownika ogniska, której tematem była interpretacja wiersza liryczno-refleksyjnego Asnyka; po niej nastąpiła dyskusja koncentrująca się dookoła za-

gadnienia miary kierowania pracą uczniów i wyboru materiału pochodzącego z bezpośrednich doznań uczniów.

Następnie po referacie kierownika ogniska krakowskiego wszyscy kierownicy ognisk omawiali doświadczenia poczynione w ciągu pracy realizacyjnej w kl. III. Na pierwszy plan wysunęły się tu sprawy związane z lekturą czytanek i większych całości. Przede wszystkim omówiono ustępy ilustrujące życie pisarzy oraz kulturę materialną i obyczajową epoki. Jednogłośnie stwierdzono niechętny stosunek młodzieży do ustępów specjalnie pisanych, które nieraz grzeszą zbyt wyraźnym podkreśleniem literackiej faktury, poza tym lichym stylem. Natomiast

młodzież, zarówno chłopcy jak dziewczęta, inaczej zupełnie odnoszą się do ustępów o charakterze dokumentów, choćby nawet ich forma literacka nie była b. dobra. Równie były ciekawe wyniki ankiety w zakresie ustępów, obrazujących życie kulturalne epoki. Erudycyjne rozprawki na takie tematy były bardzo niemiłe przez młodzież widziane. W związku z tym poruszono ważną sprawę wprawiania młodzieży w lekturę rozprawek naukowych.

Powszechnie natomiast stwierdzono, że lektura wielkiej poezji romantycznej spotkała się z dużym zainteresowaniem młodzieży. Czytano nie tylko utwory polecane, ale sięgano do większych dzieł Mickiewicza i Słowackiego. Młodzież upominała się o lekcje, na których omówionoby zarówno „Balladynę”, jak „Lillę Wenedę”. Pomieszczenie „Prologu” z „Lilli Wenedy” w czytance spotkało się z poważną krytyką ze strony nauczycielstwa, gdyż ten zupełnie niejasny wyjątek nie dawał możliwości należytego opracowania. Lektura „Pana Tadeusza”, prowadzona po raz pierwszy w tak szczupłym wymiarze godzin, poszła naogół dobrze. W wielu wypadkach wykroczonego poza liczbę godzin dwunastu, wszędzie jednak zaciekawienie młodzieży było bardzo żywe i pozwoliło na prawdziwe wniknięcie w utwór. „Zemsta” nie cieszyła się tak żywym zainteresowaniem, jak „Pan Tadeusz”; dlatego też komedię Fredry można było omówić w przepisany czas. W pracy nad lekturą dawało się zauważyć pewne przeładowanie materiałem w II półroczu: mimo przesunięcia pewnych lektur na I półrocze, zagęszczenie czytanek i lektur (np. „Pana Tadeusza” skutkiem korelacji z nauką historii) nie sprzyjało swobodnemu tokowi nauki. Dlatego też liczba lektur w niejednym wypadku nie dochodziła nawet do 6 utworów, co niewątpliwie należy uznać za stan niepomyślny. Zresztą wybór lektur był jeszcze w dużej mierze ograniczony z powodu trudności w zaopatrzeniu bibliotek szkolnych w większą liczbę egzemplarzy książek.

Ćwiczenia w mówieniu opracowywano w tym roku o wiele bardziej naturalnie, niż w kl. II.: wskazówki „Wytucznych” okazały się w praktyce bardzo użyteczne, a materiał z czytanek i lektur, jeszcze zaś więcej z obserwacji uczniów, doskonale pomagał przy ćwiczeniach w opisywaniu postaci. Na ogół jednak mniej były to ćwiczenia urozmaicone: rzadko zjawiały się ćwiczenia redakcyjne, co zresztą jest uzasadnione trudnością wynalezienia odpowiednich tematów dla młodzieży, która w tym okresie rozwoju zaczyna dużo więcej się indywidualizować i czasem nawet izolować; zjawisko to wyraźnie występowało zwłaszcza u dziewcząt.

Nauczanie gramatyki było urozmaicone przez bardzo ciekawe rozważania na temat zabarwienia uczuciowego w języku: ta partia a następnie nauka o akcencie, rytmie i wierszu zacięwały młodzież wyraźnie; dużo ciężiej opracowywano formy czasownika i składnię zdania złożonego.

Ponieważ sprawozdania kierowników ognisk i związana z tym dyskusja zajęły dużo czasu,

sprawa rozkładu materiału została przesunięta na posiedzenia popołudniowe. Zaczęło się ono referatem dra Z. Leśnodorskiego, który przedstawił przykładowy sposób opracowania programu pracy i jego realizację w kilku klasach nowego gimnazjum, jak również pewne wskazania, dotyczące organizowania pracy ucznia w domu. Ze względu na brak czasu dyskusja została ograniczona tylko do sprawy rozkładu materiału, takiego, jaki mamy przedstawić na początku roku dyrekcji szkoły. W różnych Kuratoriach różne w tym zakresie stosuje się praktyki: gdzieniegdzie obowiązują jeszcze wielkie arkusze korelacyjne podzielone na tygodnie, albo też znowu polecaną jest koncentracja nauki dokoła pewnych zagadnień wychowawczych, wyznaczonych na każdy miesiąc. Są to jednak praktyki prowadzące do schematyzacji pracy dydaktycznej i wychowawczej, a uregulowanie ich zależy od władz. Zagadnieniem istotnie niepokojącym polonistę jest sprawa połączenia różnych ćwiczeń, dokonywanych na różnym materiale, przy użyciu różnych środków pomocniczych — i to już wszystko przewidziane na dość długi czas naprzód; wydaje się to zadaniem trudnym, a jednak koniecznym. Zdaniem dra Szyszkowskiego sprawa ta jeszcze nie dojrzała do definitywnego załatwienia: można dość szczegółowo wyznaczyć terminy prac z zakresu nauki o języku, można przeznaczyć nie tylko cykle, ale i poszczególne ustępy, które mamy omówić, trudno jednak opracować plan tego wszystkiego, co łączy się z wyrobieniem pewnych sprawności. Dlatego też zdaniem dra Salonięgo można tylko określić liczbę a także i rodzaj ćwiczeń, jakie zamierzamy przeprowadzić w pewnym okresie czasu, nie można atoli przepowiedzieć, na jakim materiale to ćwiczenie da się przeprowadzić.

Na zakończenie Dr J. Hulewicz przedstawił nowości wydawnicze z zakresu nauki o literaturze i dydaktyki języka polskiego.

Zamykając konferencję kierownik ogniska zapowiedział, że sprawa rozkładu materiału będzie przedmiotem pracy rejonu i grup. Na następną konferencję rejonową przewiduje się zagadnienie nauczania gramatyki w kl. IV i sprawę porozumienia polonisty i latynisty przy nauce gramatyki.

II. Ognisko geografii w Częstochowie.

Pierwsza tegoroczna konferencja rejonowa odbyła się dnia 3-go października w Częstochowie, z udziałem ognisk metodycznych geografii z całej Polski oraz 35 nauczycieli z rejonu ogniska, i poświęcona została zagadnieniu realizacji programu w kl. IV nowego gimnazjum.

Lekcję pokazową w kl. IV gimn. H. Sienkiewicza na temat „Chałupnictwo” prowadziła kierowniczka ogniska. Lekcja ta odbyła się w osiedlu gimnazjalnym w Kamienicy Polskiej pod Częstochową. Celem jej było ustalenie i zrozumienie pewnych form gospodarczych życia ludzkiego, które w danym terenie występują, a zwłaszcza zapoznanie się z Chałupnictwem, typowym dla tej wsi. W pierwszej części lekcji

uczniowie wysunęli **zagadnienia**, z którymi chcieli się zapoznać i ustalili plan prowadzenia wywiadu, który miał dostarczyć informacji dotyczących: a) samej pracy tkaczy, b) sprowadzania surowca, c) zbytu towaru, d) zarobku, e) czasu dziennego zajęcia, f) zatrudnienia młodocianych, g) warunków pracy i t. p. Druga część lekcji poświęcona została wywiadam, które przeprowadzono grupami. Kilka grup zwiedzało chaty, zapoznając się z pracą chałupników, dwie grupy były u nakładców, jedna u przemysłowcy, zatrudniającego robotników. Inne jeszcze zbierały materiał, potrzebny dla zobrazowania historii tego przemysłu. Wreszcie ostatnia grupa miała otrzymać dane statystyczne z urzędu gminnego. Wywiadam przysłuchiwali się uczestnicy konferencji. W trzeciej części lekcji nastąpiło omówienie zebranego materiału, który dość wszechstronnie naświetlił całe zagadnienie i pozwolił na zrozumienie takich form zatrudnienia, jak chałupnictwo, rzemiosło, przemysł, oraz nauczył rozróżniać pewne grupy pracowników n. p. nakładców, chałupników, robotników. Wysunęły się również zagadnienia socjologiczne. Uczniowie zastanawiali się nad możliwością poprawy ciężkich warunków pracy, nad przyczyną powstania tego zjawiska gospodarczego, możliwością i celowością zmian i t. p. W dyskusji, jaka się po lekcji rozwinęła, zaznaczono, że takie zetknięcie bezpośrednie z życiem i obserwacja własna uczniów są zgodne z metodą nauczania w kl. IV-ej. Podkreślone zostały silnie wartości wychowawcze tego rodzaju wywiadów, jak również znaczenie osiedla, które umożliwia należyte ich przeprowadzenie.

Druga część konferencji odbyła się w samej Częstochowie. Przedmiotem jej było omówienie realizacji programu w kl. IV na podstawie referatu p. Mikucińskiej, która poruszyła sprawę odmiennego traktowania tych samych zagadnień w kl. I i IV, następnie sprawę pomocy naukowych, jak podręcznik, atlas, rocznik statystyczny. W konkluzji uchwalono, że każdy z nauczycieli, pracujący w ognisku, przygotuje przykłady przeprowadzenia pewnych zagadnień na dwóch stopniach nauczania w kl. I-ej i IV-ej.

Zarówno kierowniczka ogniska lwowskiego p. dr. Polackówna, jak i p. instruktor minist. p. Wuttke podkreślili doniosłość zaznaczania wszelkich związków człowieka z ziemią i odwrotnie — wpływów człowieka na ziemię — widocznych w stosunkach gospodarczych. Dlatego wszelkie wykresy, mapy, profile powinny być tak konstruowane, aby to zagadnienie specjalnie uwypuklić.

W następnym punkcie programu p. prof. Gollenhofer, kierownik ogniska historycznego, omówił zazębianie się zagadnień geograficznych i historycznych w kl. IV-ej. Po ogólnej dyskusji, która wysunęła szereg wątpliwości i trudności, jak n. p. 4-miesięczne półrocze dla nauki geografii, stawianie ocen, oddawanie geografii historykom, ujemne skutki pod względem materialnym dla nauczycieli kontraktowych i t. p. — p. instr. Wuttke wyjaśnił sprawę najważniejszą, t. j., że Ministerstwo W. R. i O. P., wprowadzając do klasy IV geografii i historię zamiast dawnej „nauki o Polsce współczesnej“, miało na celu uwzględnienie dwóch odmiennych metod tak naukowych, jak dydaktycznych geografii i historii. I te dwie odmiennie metody ujmowania zagadnień muszą być stosowane przy nauczaniu w klasie IV-ej niezależnie od tego, czy uczy geograf czy historyk.

Uczestnicy przyjęli plan pracy na rok bieżący, ustalony już przed wakacjami, a mianowicie: przepracowanie metody nauczania w kl. IV-ej, zajęcie się specjalnie prowadzeniem zeszytów szkolnych i pracą domową ucznia.

Zebrań zakończono uchwaleniem rezolucji, w której obecni zwracają się do władz szkolnych z prośbą o rozłożenie materiału geografii w kl. IV-ej na cały rok szkolny — 2 godz. tygodniowo w I-ym półr., a 1 godz. w II-im. Byłoby to korzystne również dla historyków, którzy uniknęliby przerwy nauczania w pierwszym półroczu i pozwoliło na słuszniejsze ustalanie ocen. W bieżącym zaś roku szkolnym zachodzi potrzeba przesunięcia geografii na styczeń, w przeciwnym bowiem razie wykonanie programu jest zupełnie niemożliwe.

Kronika.

Szkolnictwo powszechne.

W dniu 17 listopada odbyła się w Kuratorium konferencja instruktorów szkolnictwa powszechnego, na której omówiono rolę instruktora dla szkół powszechnych, metody pracy i stosunek do inspektora szkolnego, kierownictwa szkoły i nauczyciela. Instruktorzy otrzymali wyjaśnienia, że są doradcami nauczycielstwa i fachowcami w przydzielonych im zagadnieniach, natomiast praca ich i postępowanie nie może zawierać elementów kontroli i władzy. W okresie od połowy listopada do obecnej chwili instruktorzy odwiedzili szereg szkół w obwodach i odbyli konferencje z nauczycielstwem. Pobyt in-

struktora w obwodzie szkolnym trwał 4 dni. Wizytatorzy szkół wizytowali następujące obwody szkolne: wizytator szkół p. Sidor obwód sosnowiecki i miechowski; wizytator szkół p. dr. Skalski — obwód częstochowski; wizytator szkół p. Rzepecki — obwód nowosądecki. Ponadto wizytator szkół p. Bursa wizytował pracę instruktorów w Krakowie oraz w obwodzie krakowskim i nowotarskim.

W dniu 4 grudnia odbyło się miesięczne posiedzenie Wydziału Szkolnictwa Powszechnego pod przewodnictwem Pana Kuratora. Omówiono wykonane prace w listopadzie i zaprojektowano prace na miesiąc grudzień. Ponadto Pan

Kurator dał wytyczne, jakimi należy się kierować przy opracowywaniu zapotrzebowania na nowe etaty nauczycielskie na 1937/38 rok szk. Zapotrzebowanie na nowe etaty, które wynosi 412 etatów, ustalono w I-szej dekadzie grudnia i przesłano do Ministerstwa.

Na okres feryj zimowych zaprojektowano 2 rodzaje konferencji 10-dniowych: konferencje dla kierowników szkół II i III stopnia oraz konferencje dla nauczycielstwa szkół I stopnia. Obydwa rodzaje konferencji zaprojektowane są w Krakowie i Zakopanem.

W czasie od 13 do 21 listopada odbył się egzamin z grupy A na Prywatnym Korespondencyjnym Wyższym Kursie Nauczycielskim Związku Nauczycielstwa Polskiego w Krakowie. Na 46 zgłoszonych zdało egzamin 35 osób.

W dniu od 27 listopada do 3 grudnia odbył się egzamin 2 grupy A oraz matematyki i geografii programu W. K. N. na Prywatnym Wyższym Kursie Nauczycielskim, zorganizowanym przez Oddział Powiatowy Związku Nauczycielstwa Polskiego w Sosnowcu. Na zgłoszonych 30 zdało egzamin 23 osoby.

W dniach 9 i 10 grudnia odbył się zjazd inspektorów szkolnych oraz urzędników kierujących kancelarią i urzędników rachunkowych Inspektoratów Szkolnych. Na zjeździe były omówione następujące sprawy:

- 1) Braki administracyjne w korespondencji pomiędzy Inspektoratami Szkolnymi a Kuratorium.
- 2) Prowadzenie zbiorów dokumentów, kart ewidencyjnych i wyciągów z akt personalnych.
- 3) Sprawa Państwowego Zakładu Emerytalnego.
- 4) Uporządkowanie awansów automatycznych nauczycieli publicznych szkół powszechnych.
- 5) Wyjaśnienia w sprawach personalnych zgłoszonych na piśmie przed konferencją.
- 6) Tok postępowania przy przygotowywaniu wniosków o orzeczenia organizacyjne i budowę publicznych szkół powszechnych.
- 7) Wydanie orzeczeń prywatnym szkołom powszechnym i przedszkolom.
- 8) Budżety szkolne.
- 9) Sprawy organizacyjno-administracyjne szkolnictwa powszechnego.
- 10) Wykonywanie planów finansowo-gospodarczych w Inspektoratach Szkolnych.
- 11) Rachunkowość w Inspektoratach Szkolnych na podstawie nowych przepisów.
- 12) Prowadzenie ksiąg inwentarzowych i materiałowych.
- 13) Sprawy ogólne i rachunkowe.

W dn. 12-go, 13-go, 14-go i 15-go XI. opracowano łącznie z towarzystwem Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych potrzeby finansowe w zakresie budownictwa szkolnego na 1937 rok. Z nadesłanych materiałów z obwodów szkolnych wynika, że teren chce wykończyć i oddać do użytku 940 izb szkolnych i 51 mieszkań nauczycielskich oraz wybudować w stanie surowym 773 izb szkolnych. Na ten cel obwody domagają się pomocy w kwocie 2,499.090 złotych. Zarząd Okręgu Twa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych po przebadaniu zapotrzebowań i możliwości finan-

sowych zaprojektował na 1937 rok pomoc finansową na budownictwo szkolne i pomoce naukowe w kwocie 624.000 złotych.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące oraz zakłady kształcenia nauczycieli.

W szeregu miast z inicjatywy Dyrektorów szkół średnich rozpoczął się ruch w kierunku roztoczenia opieki pozaszkolnej nad młodzieżą, w szczególności w kierunku tworzenia specjalnych Towarzystw, które tę opiekę stawiałyby sobie za cel swego istnienia. I tak w Krakowie w dniu 27-go listopada w auli gimnazjum I im. Nowodworskiego odbyło się zgromadzenie publiczne, złożone z przedstawicieli Komitetów Rodzicielskich wszystkich szkół powszechnych oraz średnich ogólnokształcących i zawodowych tudzież z dyrektorów i kierowników szkół oraz przedstawicieli nauczycielstwa. Po referacie nacz. Włodzimierza Gałęckiego potoczyła się dyskusja, której przewodniczył dyr. Lewicki, a w jej wyniku uchwalono założyć Towarzystwo Opieki nad młodzieżą i wyłoniono Komisje Propagandową oraz Statutową. Jednocześnie postanowiono we wszystkich szkołach Krakowa odbyć w najbliższym czasie ogólne zebrania rodzicielskie w celu propagowania idei Towarzystwa, zmierzającego do podniesienia kultury towarzyskiej oraz obyczajności uczniów i uczennic, werbowania dlań zwolenników i wreszcie w celu zapoznania zebranych z nowym regulaminem, opracowanym dla młodzieży szkół krakowskich przez grupę Pań Dyrektorek oraz Panów Dyrektorów. W następstwie tej akcji uświadamiającej i propagandowej odbędzie się w niedalekiej przyszłości wiec rodzicielski, który stanie się zarazem pierwszym walnym zgromadzeniem projektowanego Towarzystwa.

Podobną, choć może w szczegółach odmienną, akcją zapoczątkowały Biała, Częstochowa i Radom.

W dniach 3-go, 4-go i 5-go grudnia odbył się w Krakowie w gimnazjum VIII im. Witkowskiego trzydniowy kurs dla nauczycieli fizyki i chemii. W kursie wzięło udział 69 nauczycieli z państwowych i prywatnych gimnazjów Krakowa, Wieliczki, Pawlikowic, Staniątek, Bochni, Brzeska, Tarnowa, Dębicy, Ropczyc i Mielca. Na program kursu złożyły się zagadnienia, związane z organizacją szkolnych pracowni fizyki i chemii, z konserwacją pomocy naukowych oraz z metodyką ćwiczeń laboratoryjnych. W charakterze wykładowców oraz kierowników ćwiczeń kurs prowadzili instruktorzy ministerialni pp. Alichniewicz, Gawecki i Harabaszewski, dyr. Paczoski, oraz kierownik ogniska metodycznego fizyki w Krakowie prof. Janik. Kuratorium reprezentowali pp. wizytatorzy Bryda i Wierzbicki. Kurs miał za zadanie ułatwić nauczycielstwu należyta organizację pracy według programów nowego gimnazjum. Podobne kursy dla pozostałych nauczycieli fizyki i chemii w Okręgu Krakowskim odbędą się w Kielcach (w styczniu) i w Żywcu (w lutym).

W listopadzie i grudniu wydane zostały orzeczenia, zezwalające na otwarcie i prowadzenie systematycznych kursów dokształcających w następujących miejscowościach: 1) Kielce — kursy dokształcające Klary Raabówny i 2) Radom — kursy dokształcające Ogniska Kolejowego Przysposobienia Wojskowego i Koła Rodziny Kolejowej w Radomiu. Nadto w Krakowie w lokalu państwowego gimnazjum III im. Króla Jana Sobieskiego otwarte zostały niesystematyczne kursy dokształcające maturalne dla członków oddziału krakowskiego Związku Legionistów.

Na terenie Okręgu Szkolnego Krakowskiego jest zatem w roku szk. 1936/37 ogółem 8 kursów systematycznych i 8 niesystematycznych (patrz sprawozdanie, zawarte w Dz. Urz. Kuratorium Nr 10 z 1936 r. str. 288).

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dniem 1-go grudnia przeniósł p. o. dyrektora gimnazjum IV w Krakowie p. Mieczysława Chojnę na stanowisko dyrektora państwowego gimnazjum im. Kochanowskiego w Radomiu, a na stanowisko, opróżnione w Krakowie po p. Chojnie, przeniósł dotychczasowego dyrektora państw. seminarium nauczycielskiego w Poznaniu p. Juliana Wagę. Po załatwieniu formalności zdawczo-odbiorczych obaj dyrektorzy rozpoczną pracę w nowych zakładach od początku drugiego półrocz.

Szkolnictwo zawodowe.

P. Kurator O. S. K. J. Stypiński zwiedził Państw. Szkołę Hotelarską w Zakopanem. P. Wizyt. Minist. dr Maria Lewicka przeprowadziła w towarzystwie okr. wizyt. szkół p. A. Słowiny wizytację Państw. i Prywatn. Szkół Gospodarstwa Domowego, oraz Hotelarskich w Zakopanem, Kuźnicach, Krakowie, Kielcach, Sandomierzu, Częstochowie i Sosnowcu.

P. Wizyt. Minist. Stefania Zbyszewska zwiedziła w towarzystwie p. Słowiny państwowe i prywatne szkoły zawodowe żeńskie w Kielcach i Częstochowie.

Od dnia 1. XI. b. r. kierownictwo Państw. Szkoły zawod. żeńskiej w Częstochowie, przeorganizowanej na P. Gimnazjum Krawieckie, objęła p. Zofia Pachońska, b. nauczycielka Państwowej Szkoły Zawod. w Krakowie i Kierowniczka Seminarium Gospodarczego.

Kierownictwo tegoż Seminarium jako wydziału powierzyło Kur. O. S. K. z dniem 1. XII. b. r. p. inż. dr Marii Starzewskiej.

Państw. Szkoła Zawod. żeńska w Krakowie poniosła w ostatnich dniach wielką stratę przez śmierć długoletniego jej profesora ś. p. Tadeusza Helfera, który jako wybitny wychowawca i nauczyciel zaskarbił sobie u władz szkolnych pełne uznanie, a wśród młodzieży głębokie przywiązanie, miłość i wdzięczność.

W szkolnictwie handlowym mamy do zanotowania zdarzenie o dużej doniosłości w rozwoju nauczania. Oto w dniach 4 i 5 grudnia zostały uroczyście otwarte dwa ośrodki metodycznego

nauczania przedmiotów komercyjnych. Mianowicie powstały w Krakowie ogniska metodyczne — pierwsze w naszym Okręgu — jedno przy męskim gimnazjum kupieckim dla nauczania techniki i organizacji handlu, a drugie dla nauki towaroznawstwa przy żeńskim gimnazjum kupieckim. Pierwszym kieruje prof. J. Stantejski, drugie prowadzi prof. Myssona. Mogło się to stać tylko dzięki ofiarności Kuratorii tych prywatnych szkół, która nie cofnęła się przed znacznymi kosztami, aby tylko uruchomić te dwa ogniska w oparciu o dostatnio wyposażone pracownie organizacji handlu i towaroznawstwa oraz o zbiory i pokazy latami gromadzone, a ostatnio ze wzmożonym nakładem starań tworzone przez dyrekcje obydwu szkół z pomocą fachowych nauczycieli.

Uroczystość otwarcia zainaugurował P. Kurator Stypiński w Mehofferowskiej sali Izby Handlowo-Przemysłowej w Krakowie, która użytyła jej na ten cel.

Do obydwu ognisk należą obowiązkowo nauczyciele tych przedmiotów ze wszystkich szkół handlowych w Okręgu. Mamy nadzieję, że wkrótce przybędzie jeszcze ognisko dla nauczania geografii gospodarczej — również w Krakowie. Zamierzone w dalszym etapie organizowanie ognisk dla potrzeb dydaktycznych szkół rzemieślniczych i technicznych znajdzie rozwiązanie prawdopodobnie najprzód w Zagłębiu Dąbrowskim.

Naczelnik Wydziału Misky zwiedził Roczna Szkołę Przysposobienia Kupieckiego w Dębicy w celu uzyskania porównawczych zestawień z dobrze rozwijającą się Szkołą w Żywcu. Szkoła w Dębicy posiada nastawienie spółdzielcze w swym programie ze względu na charakter środowiska.

W dniu 8 grudnia odbyła się w Krakowie przy ul. Skawińskiej bocznej uroczystość oddania do użytku szkolnego wspaniałej budowli, wzniesionej głównie z hojnego daru przemysłowca p. Henryka Fränkla, który ofiarował ten budynek towarzystwu „Ognisko Pracy“ na pomieszczenie średniej Szkoły zawodowej żeńskiej dla dziewcząt żydowskich. Dotychczas ta duża i dobra szkoła przez 13 lat swego istnienia borykała się z trudnościami lokalowymi i materialnymi mimo zasiłków Ministerstwa i stowarzyszeń żydowskich i mimo energicznych wysiłków społecznie pracującej dyrektorki p. Elizy Fränklowej. Obecnie główna tama w rozwoju szkoły została usunięta dzięki ofiarności uspołecznionej jednostki.

Pan Kurator w Częstochowie i Kielcach.

W dniu 11-go grudnia rannym pociągiem pospiesznym z Krakowa przybył do Częstochowy po raz pierwszy Pan Kurator Józef Stypiński, witany na dworcu przez wizytatorów, dyrektorów miejscowych szkół oraz Inspektora szkolnego. Pobyt Pana Kuratora w Częstochowie trwał dwa dni, w ciągu których Kurator złożył

wizytę J. E. Ks. Biskupowi Kubinie, zwiedził klasztor Jasnogórski oraz wizytował szkoły: a) powszechne Nr 6 i Nr 7, szkołę w Parku Narutowicza oraz szkołę na Zawodziu, a więc szkoły, posiadające najlepsze i najgorsze warunki rozwojowe, b) średnie ogólnokształcące — gimnazja państwowe im. Sienkiewicza i im. Słowackiego, tudzież gimnazjum prywatne Axera, c) zawodowe — szkołę dokształcającą męską oraz szkoły SS. Zmartwychwstanek. W szkołach SS. Zmartwychwstanek był obecny na uroczystości poświęcenia nowej części budynku. W pierwszym dniu pobytu Panu Kuratorowi odbyło się pod Jego przewodnictwem posiedzenie Międzyszkolnej Komisji Porozumiewawczej, na którym poszczególni dyrektorzy składali krótkie sprawozdania ze stanu swoich szkół.

W dniu 17-go grudnia Pan Kurator był obecny w Kielcach na zorganizowanej przez Pana Wojewodę Kieleckiego Dziadosza konferencji, poświęconej zagadnieniu ludowych szkół rolniczych. Po referatach p. wizytatora Grabowskiego o całokształcie stosunków w ludowych szkołach rolniczych tudzież Naczelnika Wydziału Roln. i Reform Roln. p. Kiedrzyńskiego o zauważonych niedomaganiach tych szkół, wyłoniła się dyskusja, w czasie której p. Kurator Stypiński oświetlił stosunek Kuratorium do szkolnictwa zawodowego oraz podkreślił związek pomiędzy szkolnictwem zawodowym a życiem w odnośnych dziedzinach. W wyniku konferencji ustalono ogólne pozytywne ustosunkowanie się do ludowego szkolnictwa rolniczego i ustalono wytyczne współpracy w tym zakresie władz administracyjnych i szkolnych.

Wykaz dzieł nabytych

przez Centralną Bibliotekę Nauczycielską — O. S. K.

a) w czasie od 1 września do 1 listopada 1936 r.

BALEY STEFAN: Osobowość twórcza Żeromskiego. Studium z zakresu psychologii twórczości. 1936.

BAUR JOHANNES: *Giovanmi Gentiles Philosophie und Pedagogik*. 1936 r.

BLAUSTEIN LEOPOLD: Lenistwo dzieci i młodzieży. 1936.

BRZOZA JAN: Dzieci. 1936 r.

BURSA FELIKS: Organizowanie pracy dydaktycznej i wychowawczej w szkole powszechnej. 1936 r.

BYSTRONŃ JAN: Kultura ludowa. 1936.

CHAŁASIŃSKI JÓZEF: Szkoła w społeczeństwie amerykańskim. 1936.

CHRZANOWSKI IGNACY: Literatura a naród. Odczyty, przemówienia, szkice literackie. 1936.

CLAPAREDE E.: Jak rozpoznawać uzdolnienia uczniów.

CRONNER ELSE: Główne kierunki współczesnej pedagogiki. *Pedagogika i psychologia humanistyczna*. 1936.

CZACHOWSKI KAZIMIERZ: Obraz współczesnej literatury polskiej (1884—1934) trzy tomy. 1936.

DAŃCEWICZOWA - SALONI - SZYSZKOWSKI: Wytyczne realizacji programu języka polskiego w nowym gimn. kl. III. 1935.

FALSKI MARIAN: Materiały do projektu sieci szkół powszechnych.
— Kwestie podstawowe w organizacji szkolnictwa powszechnego. Część I.: Powszechne nauczanie. 1936.

GAŚSIOROWSKA ZOFIA: Ogród szkolny a nowy program. 1936.

GÓRSKI KAROL: Wychowanie personalistyczne. 1936.

GOLDSCHMIDT R.: Wstęp do nauki o życiu. 1936.

GRABSKI WŁADYSŁAW: Idea Polski. 1936.

HESSEL WIKTORIA: Aś idzie. Opowiadania z życia dzieci w wieku przedszkolnym. 1936.

HULEWICZ JAN: Walka kobiet polskich o dostęp na uniwersytety. 1936.

JEVONS STANLEY: Logika. Przekład Znamierowski. 1936.

KASPERSKI JÓZEF: Walka o przyszłość narodu. 1936.

KERSCHENSTEINER J.: Dusza wychowawcy i zagadnienie kształcenia nauczycieli. — 1936.

KOLANKOWSKI LUDWIK: Polska Jagiellonów. Dzieje polityczne. 1936.

KONOPCZYŃSKI WŁADYSŁAW: Dzieje Polski nowożytnej. Tom. I. 1506—1658; t. II. 1648 do 1795. 1936.

KOTOWICZ J.-CYRULIŃSKI K.: Praktyki sklepowe młodzieży szkół handlowych. 1936.

KOTULA O.-TLUCZEK ŃP.: Podręczny poradnik dla kierowników i nauczycieli szkół powszechnych. 1936.

KRIDL MANFRED: Wstęp do badań nad dziełem literackim. 1936.

KRYŃSKI MICHAŁ: Ocenianie piśmiennych prac szkolnych. 1936.

KRYSTANOWSKI JÓZEF: Metoda szkiców i zagadnień. 1936.

LEURIDAN CHARLES: *L'idée de liberté morale*. 1936.

- LIPIŃSKI WACŁAW: Walka zbrojna o niepodległość Polski. 1905—1918. 1936 r.
- ŁAKOMSKI STANISŁAW: Z przeżyć i doświadczeń robotnika polskiego w Z. S. S. R. 1936.
- ŁASIEWICKA ALINA: Praca wychowawcza i propagandowa w bibliotece dziecięcej. 1935.
- Mały Rocznik Statystyczny. 1936.
- MAZUREK JAN GABRIEL STANISŁAW: Nauka zajęć praktycznych w szkołach powszechnych. 1936.
- MIRSKI JÓZEF: Wychowanie i wychowawca.
- MOMBERT PAUL: Bevölkerungslehre. 1929.
- MOŚCICKI IGNACY PROF. DR: Życie i działalność na polu nauki i techniki. (Praca zbiorowa). 1934.
- MUELLER FREIENFELS RICHARD: Psychologie der Wissenschaft. 1936.
- MUSZKOWSKI JAN: Życie książki. 1936.
- MYŚLAKOWSKI ZYGMUNT: Nauczanie żywe a podręcznik szkolny. 1936.
- OSSENDOWSKI ANTONI: Huculszczyzna. 1936.
- OSTROWSKA MARIA: T. T. Jeź (Zygmunt Miłkowski) Życie i twórczość. 1936.
- PAMIĘTNIKI CHŁOPÓW. Serja II. Praca zbiorowa. 1936.
- PIŁSUDSKI JÓZEF: Pisma — Mowy — Rozkazy. Wydanie zbiorowe, tomów 8. 1930.
- 1926—1930. Przemówienia, Wywiady, Artykuły. 1931.
- Poprawki historyczne, 1931.
- PIASECKI EUGENIUSZ: Dzieje wychowania fizycznego. 1929.
- PODKULSKA HELENA: Środowisko w świetle badań współczesnej pedagogiki. 1936.
- Środowisko wielkomiejskie. 1936.
- Środowisko rodzinne. 1936.
- POZNAŃSKA ADELA: Niemowlęstwo. Pierwszy rok życia dziecka. 1936.
- Pierwsze dzieciństwo. Drugi i trzeci rok życia. 1936 r.
- Drugie dzieciństwo. 4—7 rok życia dziecka. 1936.
- RAPP M.: Die geistigen Grundlagen der faschistischen Schulreform. 1935.
- ROMER EUGENIUSZ: Rola mapy w nauce o Polsce współczesnej. 1936.
- RUSK: The philosophical base of education. 1929.
- RUSSEL B.: Wiek XIX. 2 tomy. 1936.
- SIEMIĘSKA L.: Główne kierunki współczesnej pedagogiki. Pedagogika katolicka. 1936.
- Słownik ortograficzny języka polskiego. 1936.
- SKOWRON STANISŁAW: Hormony w psychofizycznym rozwoju człowieka. 1936.
- STUDENŃKI M. S.: O badaniu charakteru. 1936.
- SZARŁOWSKI JÓZEF: Śląsk, krajobraz, lud, bogactwo naturalne. 1936.
- SZCZOTKA STANISŁAW: Synody Arjan polskich. 1569—1662. 1936.
- SZCZEPAŃSKI WŁ.: Stan, potrzeby i idee wsi polskiej. 1936.
- SZOBER STANISŁAW: Nauka o języku dla klasy IV. gimnazjalnej. 1936.
- SZUMAN-SKOWRON: Organizm a życie psychiczne. 1934.
- TERLAGA JAN: Działalność księdza Jakuba Wujka. 1936.
- TUWIM JULIAN: Cztery wieki fraszki polskiej. 1936.
- WAŃKOWICZ MELCHIOR: Na tropie smętka. 1936.
- WIWCZARUK ANDRZEJ: Praca w szkole powszechnej pierwszego stopnia. Przewodnik metodyczno-praktyczny. 1936.
- Wybór książek dla dzieci i młodzieży. 1936.
- ZNANIECKI FLORIAN: Ludzie teraźniejsi a cywilizacja przyszłości. 1936.
- Zagadnienia pracy kulturalnej, tom II. Rocznik poświęcony kulturze wsi. 1936.
- b) w czasie od 1 listopada do dnia 1 grudnia r. b.**
- BIEGELEISEN BRONISŁAW: Metody statystyczne w psychologii. 1935.
- CHMIELEŃSKA IRENA: Kara w wychowaniu. 1936.
- ESTREICHERÓWNA MARIA: Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848 do 1865. 1936.
- FONDALIŃSKI JAN: Koedukacja w świetle badań współczesnej psychologii. 1936.
- KALICKI TADEUSZ I MIKUCKA ANIELA: Bibliografia polska Karola Estreichera. Przewodnik dla pracowników naukowych i studujących. 1936.
- KRIECK ERNST: Wychowanie narodowo-polityczne. 1936.
- KRZYŻANOWSKI JULIAN: Paralele. Studja porównawcze pogranicza literatury i folkloru. 1935.
- LEŚNIEWSKI CZESŁAW: Manifest towarzystwa demokratycznego polskiego z roku 1836. 1936.
- LOTOCKA STEFANIA: Jak przygotowywać się do egzaminu praktycznego na nauczyciela szkół powszechnych. 1936.
- MAKOWIECKI Tadeusz: Poeta — Malarz. Studium o Stanisławie Wyspiańskim. 1935.

NIKODYM OTTON: Dydaktyka matematyki czystej w zakresie wyższych klas szkoły średniej. 1936.

PAPEE FRYDERYK: Jan Olbracht. 1936.

PEILLAUBE: Caractere et personnalite. 1936.

Polski Słownik Biograficzny, tom 1 (1935); tom 2 (1936).

Praca w ogrodzie szkolnym (zbiorowe) 1936.

Program nauki w publicznych szkołach powszechnych I. stopnia. 1936.

Program nauki w publicznych szkołach powszechnych II. stopnia. 1936.

Program nauki w publicznych szkołach powszechnych III. stopnia. 1936.

Program nauki w gimnazjach państwowych. — 1936.

ROWID HENRYK: Młodzież współczesna w świetle własnej opinii. 1936.

RUSSEL B.: Szkice sceptyczne. 1936.

ŚMIGŁY RYDZ EDWARD: Byście o sile nie zapomnieli. Rozkazy, Artykuły, Mowy od 1904 do 1936. 1936.

STATTLERÓWNA HELENA: Z doświadczeń metodyki rachunków, 1936.

UZDAŃSKA RENA: Dzieci nieuważne. 1936.

Centralna Biblioteka Nauczycielska

Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie

Biblioteka posiada około 38.000 tomów dzieł naukowych i prenumeruje 76 czasopism w języku polskim i obcych.

Wykupienie legitymacji (à 1 zł.) uprawnia do bezpłatnego korzystania z Biblioteki i Czytelni czasopism C. B. N.

Prawo korzystania z Biblioteki przysługuje nauczycielstwu wszelkiego typu szkół państwowych, oraz urzędnikom Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Nauczyciele szkół prywatnych, oraz słuchacze kursów pedagogicznych wykupują legitymacje, uprawniające do korzystania z Biblioteki za przedłożeniem zaświadczenia swych dyrekcji.

Zamówione książki wysyła Biblioteka pocztą, po uzyskaniu gwarancji od dyrekcji, Inspektoratów, lub kierownictw szkół, że za ich zwrot biorą odpowiedzialność.

Biblioteka zaopatrzona jest w dzieła z wszystkich dziedzin wiedzy, jednak specjalnością jej są działy: pedagogiczny, czasopism, archiwum podręczników szkolnych, oraz oświaty pozaszkolnej.

O świeżo nabytych dziełach zawiadamia Biblioteka nauczycielstwo za pośrednictwem „Dziennika Urzędowego“.

WYPOŻYCZALNIA i CZYTELNIA

otwarte:

codziennie (z wyj. niedziel i świąt)

od godz. 9·30 — 13 i od 16 — 19.

